

P L S K I
FADN

SYSTEM ZBIERANIA I WYKORZYSTYWANIA
DANYCH RACHUNKOWYCH Z GOSPODARSTW ROLNYCH

Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne z osobowością prawną uczestniczące w Polskim FADN w 2006 roku

Część II. Analiza wyników standardowych

WARSZAWA 2008

Wyniki standardowe uzyskane przez gospodarstwa rolne z osobowością prawną uczestniczące w Polskim FADN w 2006 roku

Część II. Analiza wyników standardowych

OPRACOWAŁA:

mgr inż. Katarzyna Grabowska

Warszawa 2008

Redakcja techniczna

Dariusz Osuch

Renata Płonka

Projekt okładki

Dział Wydawnictw

ISBN 978-83-60798-47-8

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej

- Państwowy Instytut Badawczy

Zakład Rachunkowości Rolnej

00-950 Warszawa, ul. Świętokrzyska 20, skr. poczt. nr 984

Tel.: (0 22) 505 44 39

Tel./faks: (0 22) 826 93 22

E-mail: portal@fadm.pl

Internet: www.fadm.pl; www.polskifadm.eu

Spis treści

1. Analiza wyników standardowych gospodarstw z osobowością prawną	7
1.1. Uwagi wstępne	7
1.2. Analiza rozkładów w Polsce	7
1.3. Analiza wyników standardowych według typów rolniczych	9
1.4. Analiza wyników standardowych według klas wielkości ekonomicznej	21
1.5. Analiza wyników standardowych według klas powierzchni użytków rolnych	32
1.6. Podsumowanie	40
1.7. Wnioski	40

Spis wykresów

Wykres 1	Rozkład liczby gospodarstw rolnych według typów rolniczych oraz klas wielkości ekonomicznej w Polsce	8
Wykres 2	Rozkład liczby gospodarstw rolnych według typów rolniczych	9
Wykres 3	Rozkład powierzchni użytków rolnych według typów rolniczych	10
Wykres 4	Rozkład liczby zwierząt (w przeliczeniu na LU) według typów rolniczych	10
Wykres 5	Rozkład liczby pełnozatrudnionych (w przeliczeniu na AWU) według typów rolniczych ..	11
Wykres 6	Rozkład standardowej nadwyżki bezpośredniej według typów rolniczych	11
Wykres 7	Rozkład wartości dodanej netto według typów rolniczych	12
Wykres 8	Zasoby pracy na gospodarstwo oraz ich struktura według typów rolniczych	12
Wykres 9	Udział dzierżawianych użytków rolnych według typów rolniczych	13
Wykres 10	Struktura produkcji ogółem według typów rolniczych	13
Wykres 11	Udział przekazania do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według typów rolniczych	14
Wykres 12	Struktura kosztów ogółem według typów rolniczych	14
Wykres 13	Udział kosztów ogółem w produkcji ogółem według typów rolniczych	15
Wykres 14	Udział kosztów bezpośrednich w produkcji ogółem według typów rolniczych	15
Wykres 15	Struktura kosztów bezpośrednich według typów rolniczych	16
Wykres 16	Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według typów rolniczych	16
Wykres 17	Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według typów rolniczych	17
Wykres 18	Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według typów rolniczych	17
Wykres 19	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według typów rolniczych	18
Wykres 20	Udział dopłat do działalności operacyjnej w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego według typów rolniczych	18
Wykres 21	Przepływ gotówki (1) (dochód pieniężny brutto) na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą według typów rolniczych	19
Wykres 22	Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według typów rolniczych ..	19
Wykres 23	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według typów rolniczych	20

Wykres 24	Rozkład liczby gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej	21
Wykres 25	Rozkład powierzchni użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	21
Wykres 26	Rozkład liczby zwierząt (w przeliczeniu na LU) według klas wielkości ekonomicznej	22
Wykres 27	Rozkład liczby pełnozatrudnionych (w przeliczeniu na AWU) według klas wielkości ekonomicznej.....	22
Wykres 28	Rozkład standardowej nadwyżki bezpośredniej według klas wielkości ekonomicznej	23
Wykres 29	Rozkład wartości dodanej netto według klas wielkości ekonomicznej	23
Wykres 30	Zasoby pracy na gospodarstwo oraz ich struktura według klas wielkości ekonomicznej ..	24
Wykres 31	Udział dodzierżawionych użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej	24
Wykres 32	Struktura produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej	25
Wykres 33	Udział przekazania do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej	25
Wykres 34	Struktura kosztów ogółem według klas wielkości ekonomicznej	26
Wykres 35	Udział kosztów ogółem w produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej	26
Wykres 36	Udział kosztów bezpośrednich w produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej.....	27
Wykres 37	Struktura kosztów bezpośrednich według klas wielkości ekonomicznej	27
Wykres 38	Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według klas wielkości ekonomicznej	28
Wykres 39	Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według klas wielkości ekonomicznej	28
Wykres 40	Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas wielkości ekonomicznej.....	29
Wykres 41	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas wielkości ekonomicznej	29
Wykres 42	Udział dopłat do działalności operacyjnej w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego według klas wielkości ekonomicznej.....	30
Wykres 43	Przepływ gotówki (1) (dochód pieniężny brutto) na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą według klas wielkości ekonomicznej.....	30
Wykres 44	Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej.....	31
Wykres 45	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej	31
Wykres 46	Zasoby pracy na gospodarstwo oraz ich struktura według klas powierzchni użytków rolnych.....	32
Wykres 47	Udział dodzierżawionych użytków rolnych według klas powierzchni użytków rolnych.....	32
Wykres 48	Struktura produkcji ogółem według klas powierzchni użytków rolnych.....	33
Wykres 49	Udział przekazania do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według klas powierzchni użytków rolnych	33
Wykres 50	Struktura kosztów ogółem według klas powierzchni użytków rolnych	34
Wykres 51	Udział kosztów ogółem w produkcji ogółem według klas powierzchni użytków rolnych ..	34
Wykres 52	Udział kosztów bezpośrednich w produkcji ogółem według klas powierzchni użytków rolnych.....	35
Wykres 53	Struktura kosztów bezpośrednich według klas powierzchni użytków rolnych	35
Wykres 54	Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według klas powierzchni użytków rolnych.....	36
Wykres 55	Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według klas powierzchni użytków rolnych.....	36
Wykres 56	Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas powierzchni użytków rolnych	37

Wykres 57	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas powierzchni użytków rolnych.....	37
Wykres 58	Udział dopłat ogółem w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego według klas powierzchni użytków rolnych.....	38
Wykres 59	Przepływ gotówki (1) (dochód pieniężny brutto) na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą według klas powierzchni użytków rolnych.....	38
Wykres 60	Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według klas powierzchni użytków rolnych	39
Wykres 61	Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według klas powierzchni użytków rolnych.....	39

Wykaz skrótów

AWU	- (ang. Annual Work Unit) (Jednostka przeliczeniowa pracy ogółem).
c.u.	- (ang. currency unit) (pol. jednostka monetarna).
CAP	- (ang. Common Agricultural Policy) (pol. Wspólna Polityka Rolna).
DG-AGRI	- (ang. Directorate-General Agriculture) (pol. Dyrekcja Generalna do Spraw Rolnictwa).
EC	- (ang. European Commission) (pol. Komisja Europejska).
ESU	- (ang. European Size Unit) (pol. Europejska jednostka wielkości).
EU	- (ang. European Union) (pol. Unia Europejska).
EUR	- oznaczenie systemowe jednostki monetarnej o nazwie „euro”.
euro	- jednostka monetarna, obowiązująca w większości Krajów Członkowskich Unii Europejskiej.
EUROSTAT	- Urząd Statystyczny Unii Europejskiej.
FADN	- (ang. Farm Accountancy Data Network).
FWU	- (ang. Family Work Unit) (Jednostka przeliczeniowa pracy członków rodziny).
GUS	- Główny Urząd Statystyczny.
IERiGŻ – PIB	- Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej – Państwowy Instytut Badawczy.
LU	- (ang. Livestock Unit) (pol. Jednostka przeliczeniowa zwierząt).
Polski FADN	- System Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych.
SGM	- (ang. Standard Gross Margin) (pol. Standardowa Nadwyżka Bezpośrednia).
UAA	- (ang. Utilized Agricultural Area) (pol. Ziemia użytkowana dla celów rolniczych = użytki rolne).

1. Analiza wyników standardowych gospodarstw z osobowością prawną

1.1. Uwagi wstępne

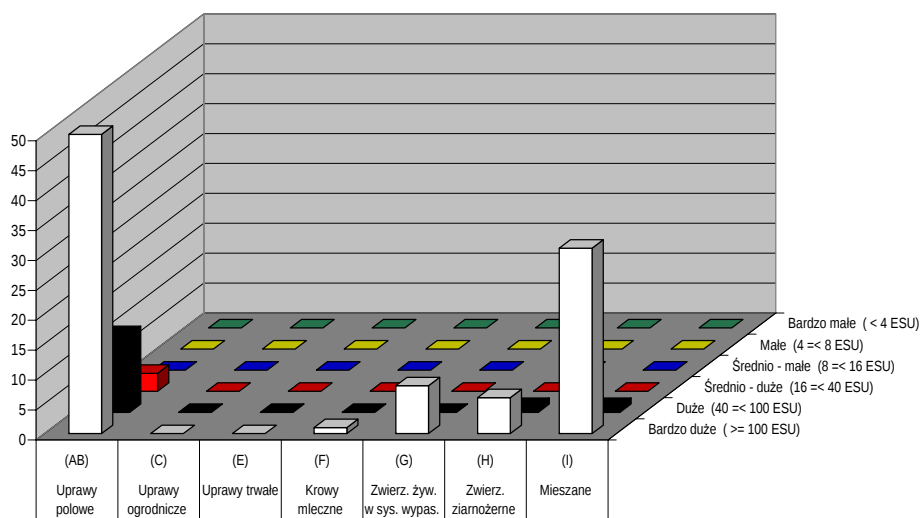
Opracowanie zawiera analizę graficzną wraz z prostym komentarzem dotyczącym wybranych parametrów opisujących wyniki uzyskane przez gospodarstwa rolne prowadzące rachunkowość w ramach systemu zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych (Polskiego FADN) w 2006 r. Wyniki te pochodzą z gospodarstw rolnych, których wielkość ekonomiczna, ustalona na podstawie danych rachunkowych i parametrów SGM „2000” wynosiła co najmniej 2 ESU. Gospodarstwa dla potrzeb analizy zostały pogrupowane według trzech kryteriów, a mianowicie: typu rolniczego (TF8), wielkości ekonomicznej (ES6), wielkości obszarowej (UAA6). Należy w tym miejscu wyjaśnić, że wyniki z gospodarstw z osobowością prawną nie są reprezentatywnymi dla pola obserwacji Polskiego FADN (w niniejszym opracowaniu analizowane są średnie arytmetyczne z próby wyżej wymienionych gospodarstw). Kryterium grupowania gospodarstw według zasobów ziemi zostało zastosowane w celu zaspokojenia zapotrzebowania odbiorców przyzwyczajonych do tego kryterium grupowania gospodarstw rolnych. W tym przypadku wyniki dla grup obszarowych ilustrują zmienność wyników w różnych klasach obszarowych gospodarstw rolnych.

1.2. Analiza rozkładów w Polsce

Bieżący rozdział zawiera analizę rozkładu gospodarstw według dwóch klasyfikacji obowiązujących we Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych. Rozkłady zostały zaprezentowane na wykresie 1.

Zdecydowana większość gospodarstw z osobowością prawną w Polsce (patrz: Wykres 1) lokuje się pod względem siły ekonomicznej w klasie powyżej 100 ESU. Wśród nich dominują gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych oraz o mieszanej działalności. Gospodarstw specjalizujących się w chowie zwierząt jest zdecydowanie mniej. Produkcja zwierząt żywnych w systemie wypasowym (w tym krów mlecznych) jest bardziej popularna niż trzody i drobiu razem wziętych.

Wykres 1 Rozkład liczby gospodarstw rolnych według typów rolniczych oraz klas wielkości ekonomicznej w Polsce

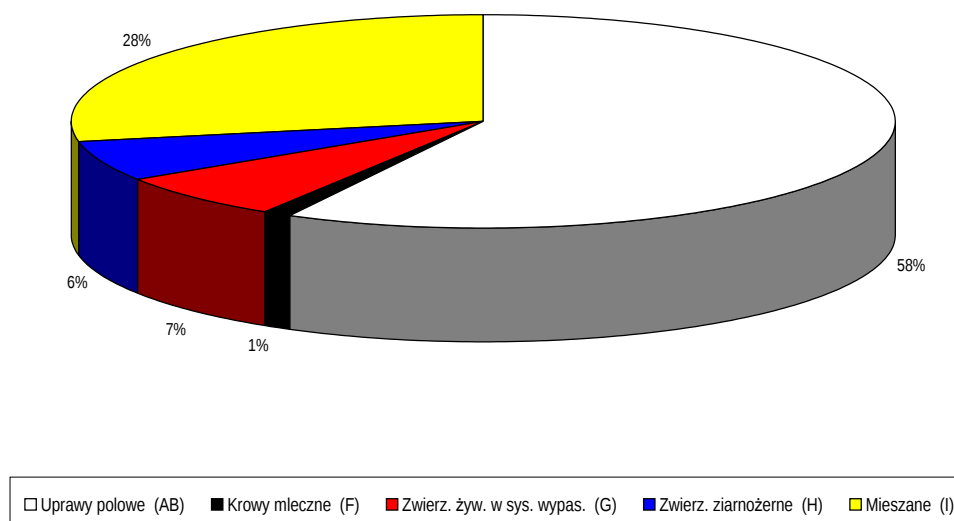

1.3. Analiza wyników standardowych według typów rolniczych

W zbiorze gospodarstw pogrupowanych według typów rolniczych najbardziej liczną grupą były gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych (58% zbioru). W następnej kolejności znalazły się gospodarstwa z mieszaną produkcją roślinną i zwierzęcą (28%), gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt żywionych w systemie wypasowym, bez krów mlecznych (7%), gospodarstwa specjalizujące się w chowie zwierząt ziarnożernych (6%) oraz gospodarstwa specjalizujące się w chowie krów mlecznych (1%).

Należy w tym miejscu dodać uwagę, że liczba gospodarstw w trzech ostatnich typach nie przekroczyła progu 15 obiektów, pozwalającego na publikowanie wyników rachunkowości FADN. Dlatego na wykresach są prezentowane dane dla dwóch typów produkcji.

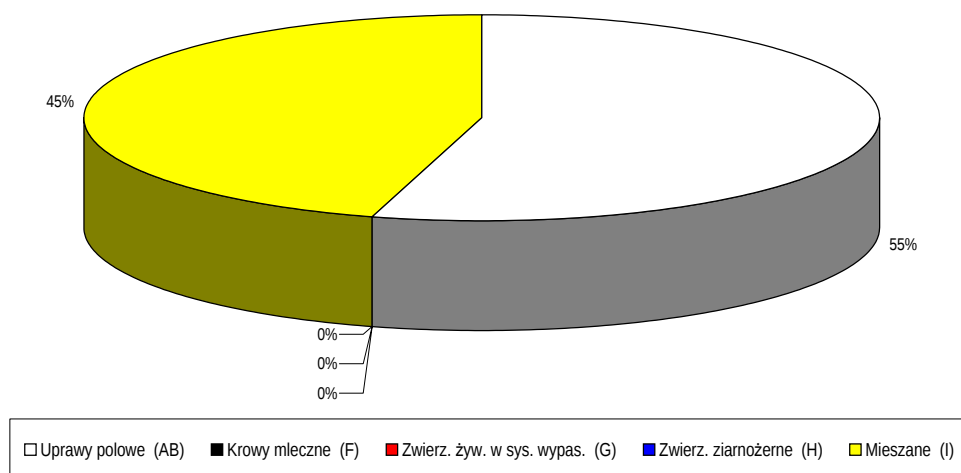
Wykres 2 Rozkład liczby gospodarstw rolnych według typów rolniczych

Wykres 3 ukazuje, że największy obszar użytków rolnych posiadają gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych oraz gospodarstwa z mieszaną produkcją roślinną i zwierzęcą (odpowiednio 55% i 45%).

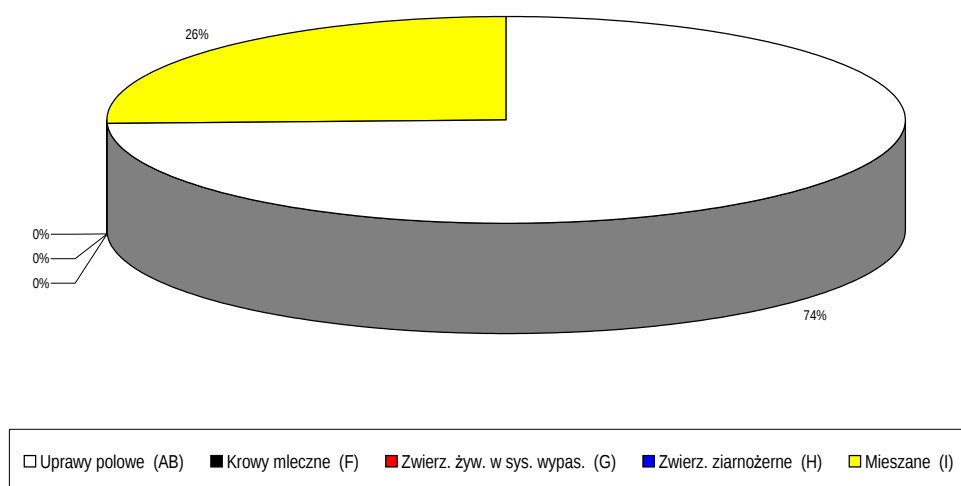
Powierzchnia gospodarstw z osobowością prawną odnośnie pozostałych typów produkcji jest na wykresie zerowa, gdyż jak wspomniano powyżej, liczba gospodarstw reprezentujących te typy była mniejsza od 15.

Wykres 3 Rozkład powierzchni użytków rolnych według typów rolniczych

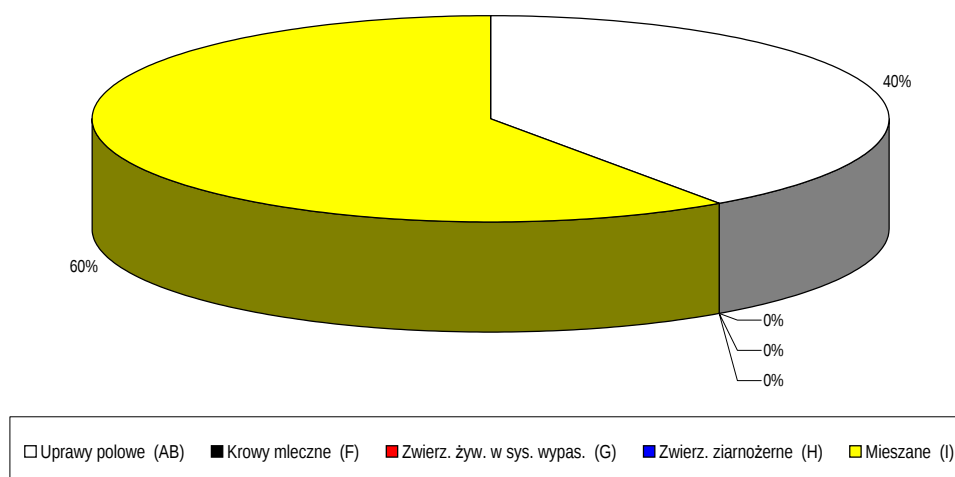
Rozkład liczby zwierząt (w przeliczeniu na LU), zobrazowany przez Wykres 4, wskazuje, iż 74% pogłowia zwierząt skoncentrowane jest w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach polowych, natomiast 26% pogłowia znajduje się w gospodarstwach z mieszaną produkcją roślinną i zwierzęcą.

Wykres 4 Rozkład liczby zwierząt (w przeliczeniu na LU) według typów rolniczych

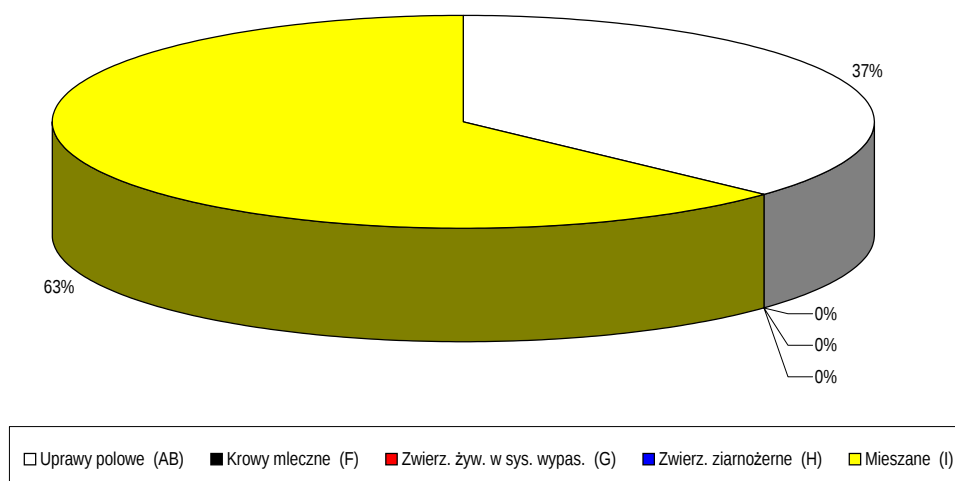
W typie z mieszaną produkcją roślinną i zwierzęcą znajduje się 60% osób pełnozatrudnionych, natomiast w typie uprawy polowe 40% (patrz: Wykres 5).

Wykres 5 **Rozkład liczby pełnozatrudnionych (w przeliczeniu na AWU) według typów rolniczych**

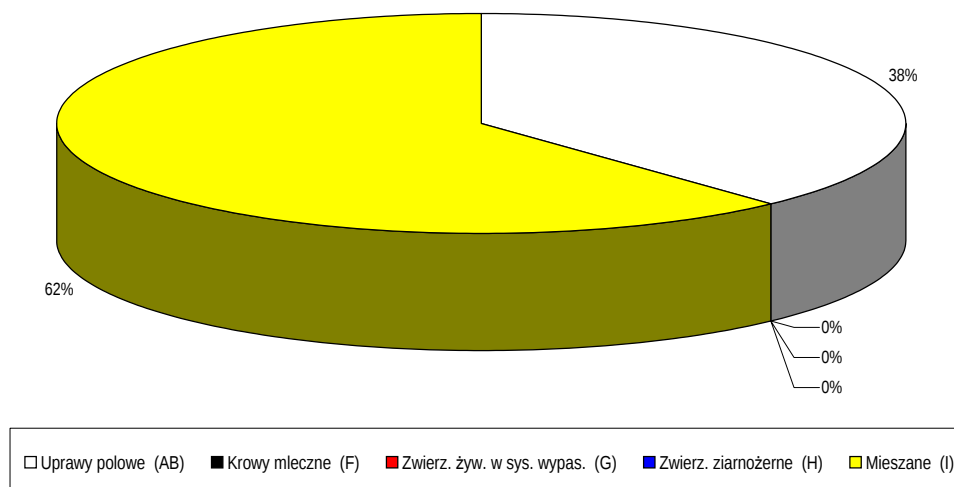
Największy udział w tworzeniu standardowej nadwyżki bezpośredniej ma typ z mieszaną produkcją roślinną i zwierzęcą, a najmniejszy typ uprawy polowe. Udział ten wynosił odpowiednio 63% i 37% (patrz: Wykres 6).

Wykres 6 **Rozkład standardowej nadwyżki bezpośredniej według typów rolniczych**

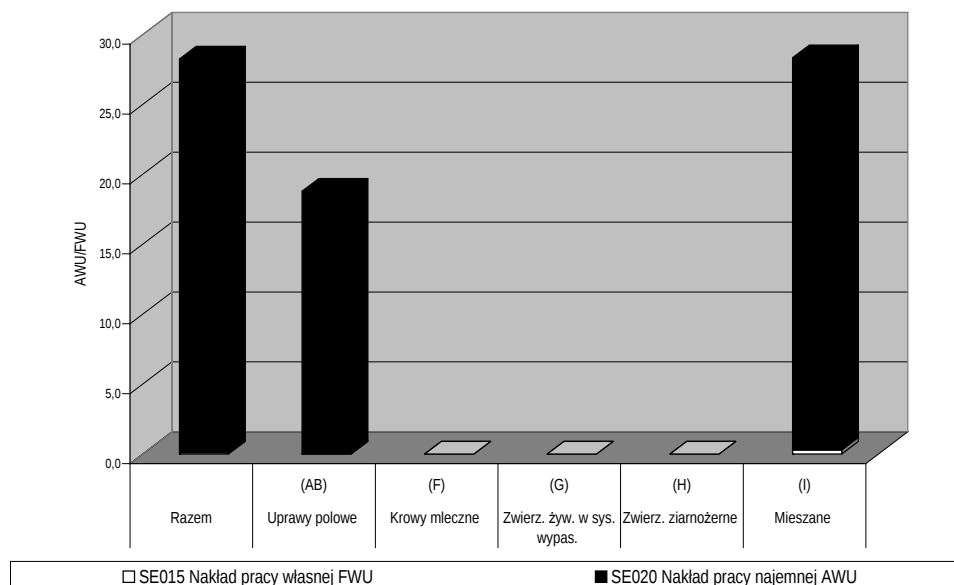
Rozkład wartości dodanej netto wykazuje wiele podobieństw z rozkładem standardowej nadwyżki bezpośredniej. 62% udział w wytworzeniu wartości dodanej netto mają gospodarstwa z mieszaną produkcją roślinną i zwierzęcą (patrz: Wykres 7).

Wykres 7 Rozkład wartości dodanej netto według typów rolniczych

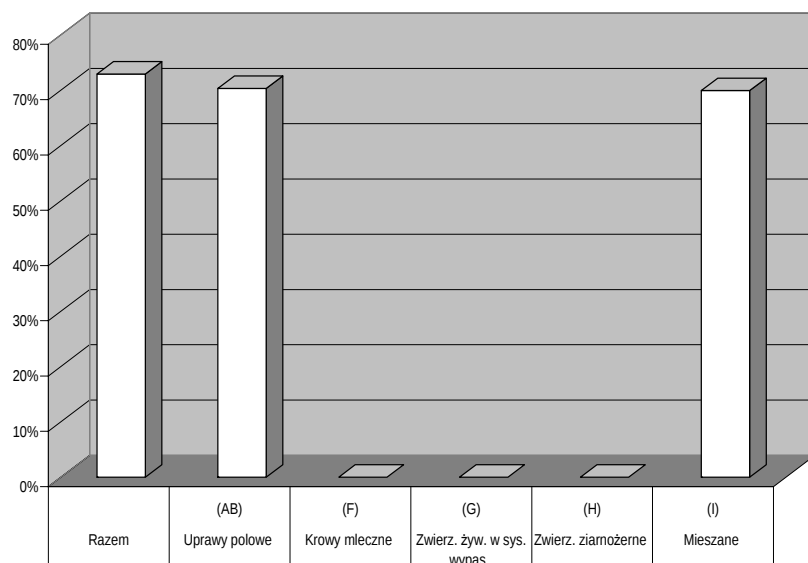
W gospodarstwach z osobowością prawną ponoszone są bardzo wysokie nakłady pracy, których podstawą jest praca najemna, ze znikomym udziałem pracy własnej. Wynika to z faktu, iż analizowane gospodarstwa są dużymi pod względem obszarowym i silnymi pod względem ekonomicznym przedsiębiorstwami, a nie indywidualnymi, rodzinnymi gospodarstwami rolnymi. Są to raczej spółki lub spółdzielnie, które bazują na pracy najemnej (patrz: Wykres 8).

Wykres 8 Zasoby pracy na gospodarstwo oraz ich struktura według typów rolniczych

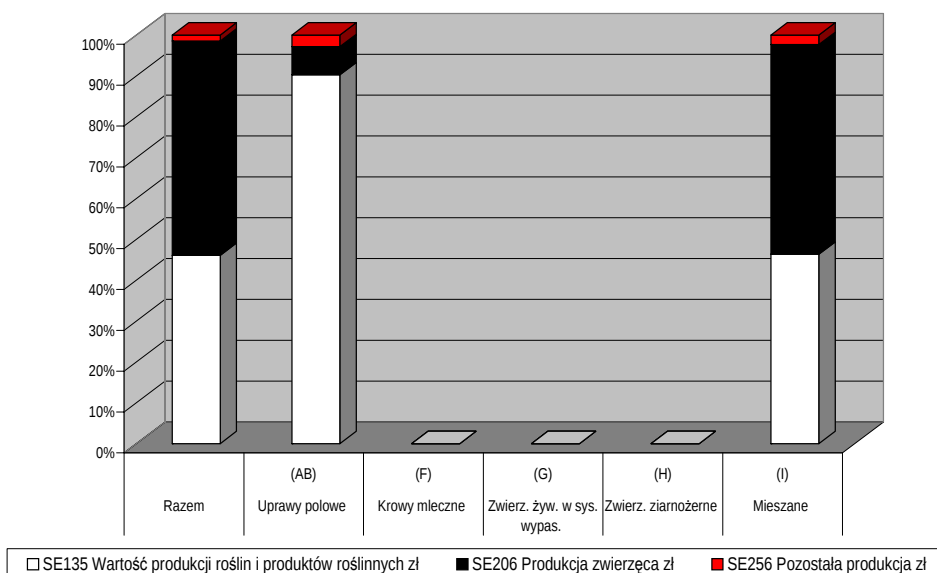
W obu analizowanych typach gospodarstw dodzierżawa ziemi kształtowała się na zbliżonym ok. 70% poziomie (patrz: Wykres 9).

Wykres 9 **Udział dodzierżawionych użytków rolnych według typów rolniczych**

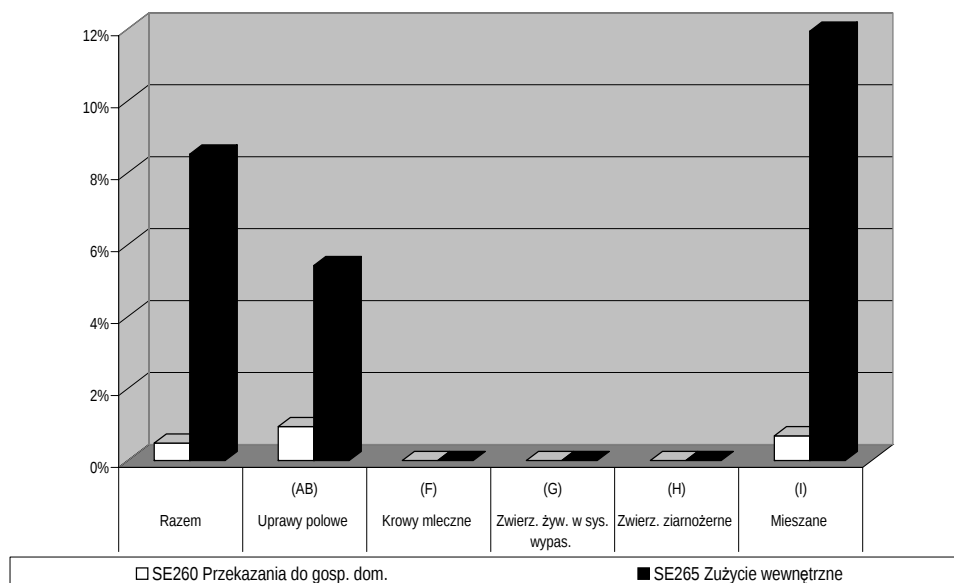
Gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych praktycznie całą wartość produkcji uzyskują tylko z produkcji roślinnej. W gospodarstwach z mieszaną produkcją roślinną i zwierzęcą można zaobserwować, że udział produkcji zwierzęcej oraz produkcji roślinnej rozłożył się stosunkowo równomiernie i wynosił prawie po 50%. Pozostała produkcja jest na niewielkim poziomie we wszystkich obserwowanych typach rolniczych i stanowi margines produkcji ogółem (patrz: Wykres 10).

Wykres 10 **Struktura produkcji ogółem według typów rolniczych**

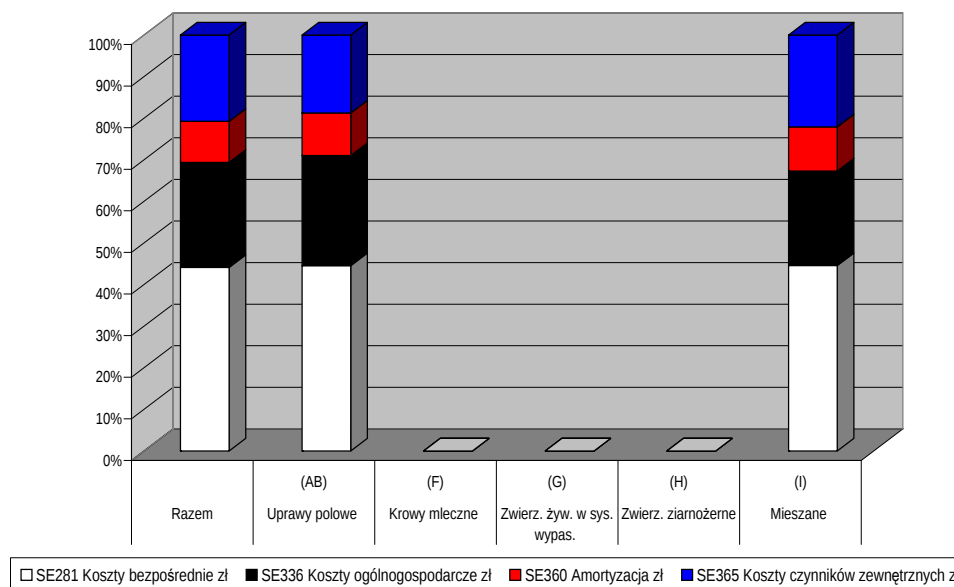
Zużycie wewnętrzne jest większe w gospodarstwach, w których występują zwierzęta, a znacznie niższe w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach polowych (patrz: Wykres 11).

Wykres 11 **Udział przekazania do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według typów rolniczych**

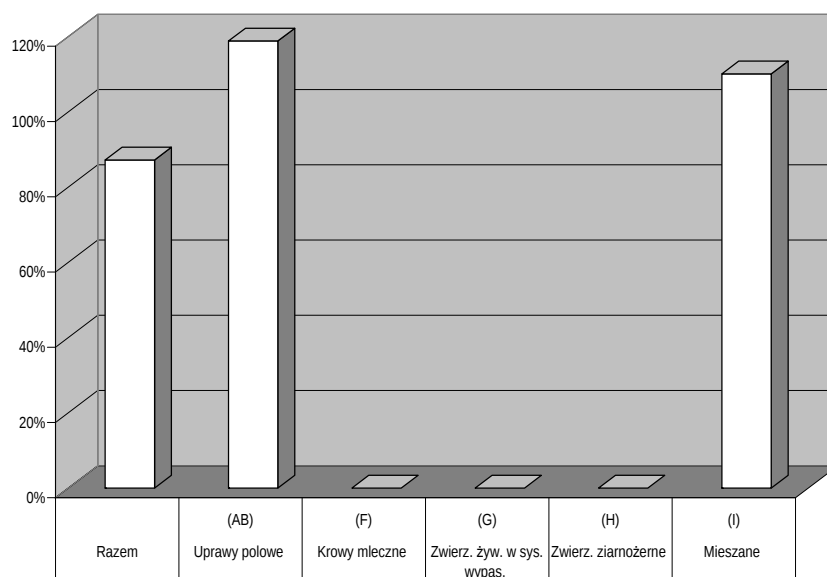

W obu analizowanych typach gospodarstw rolnych obserwujemy koszty ogółem przewyższające wartość produkcji ogółem. Natomiast struktura kosztów jest bardzo podobna we wszystkich analizowanych typach gospodarstw (patrz: Wykres 12 i Wykres 13).

Wykres 12 **Struktura kosztów ogółem według typów rolniczych**

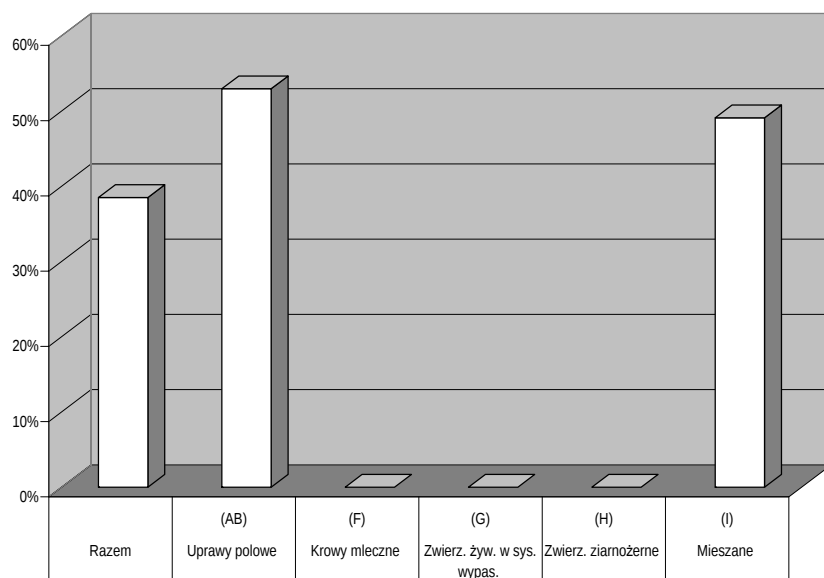
Wykres 13 **Udział kosztów ogółem w produkcji ogółem według typów rolniczych**

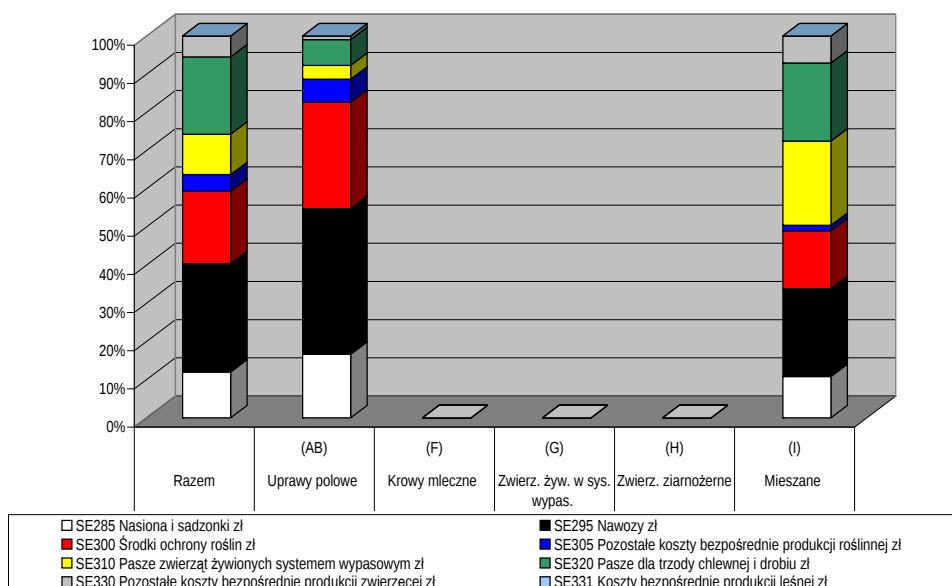
Koszty bezpośrednie w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach polowych stanowią 53% wartości produkcji ogółem, a w gospodarstwach z mieszaną produkcją roślinną i zwierzęcą 49%.

Wśród kosztów bezpośrednich istotnymi pozycjami jest zakup pasz w gospodarstwach z dużym udziałem produkcji zwierzęcej (typ I) oraz koszt nasion i środków ochrony roślin w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach polowych (patrz: Wykres 14 i Wykres 15).

Wykres 14 **Udział kosztów bezpośrednich w produkcji ogółem według typów rolniczych**

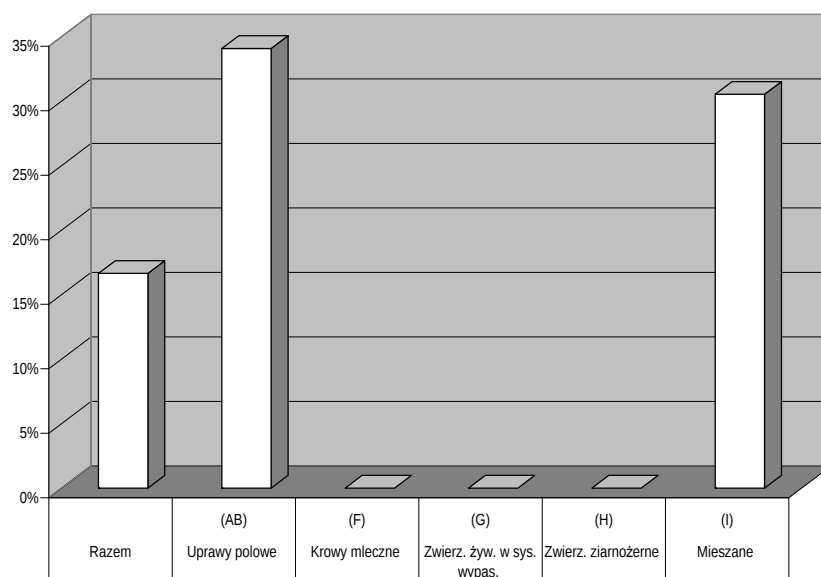

Wykres 15 **Struktura kosztów bezpośrednich według typów rolniczych**

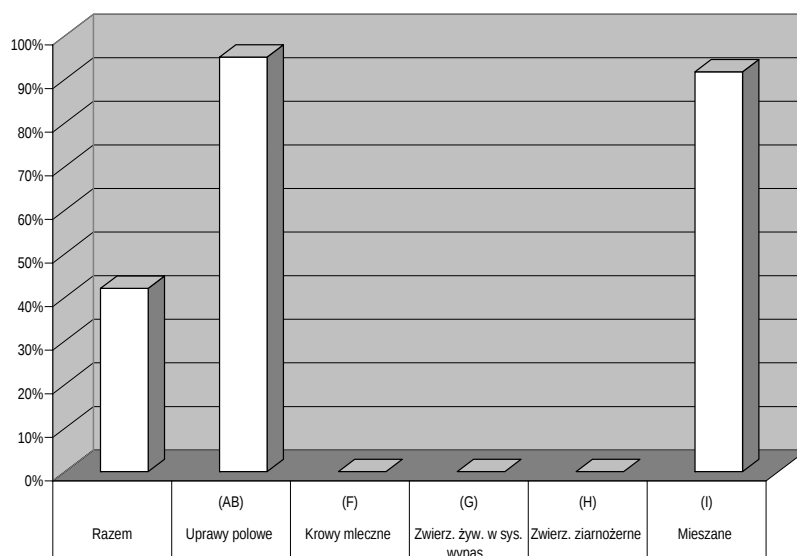
We wszystkich typach udział amortyzacji w wartości dodanej brutto kształtował się na zbliżonym 30 - 35% poziomie (patrz: Wykres 16).

Wykres 16 **Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według typów rolniczych**

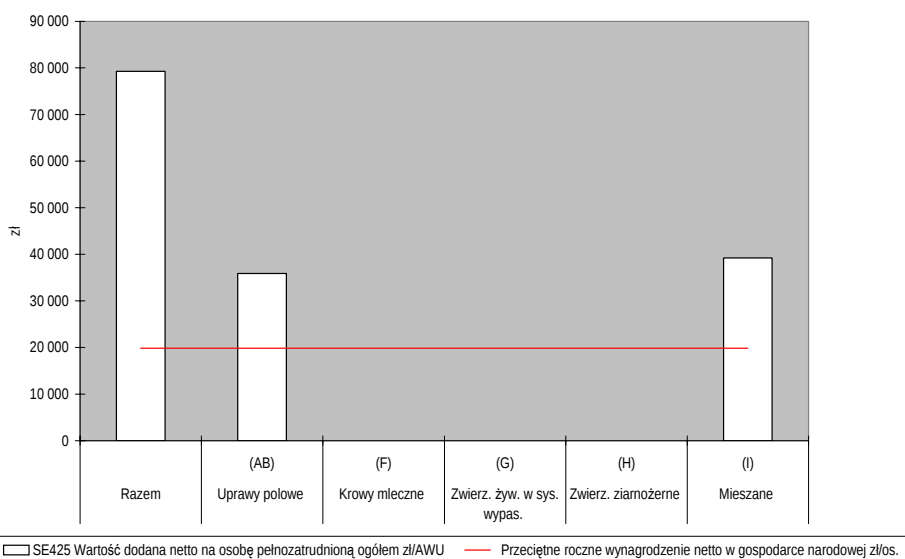
Należy zwrócić uwagę na fakt, że udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto w obu analizowanych typach jest na zbliżonym poziomie i wynosi ok. 90% (patrz: Wykres 17).

Wykres 17 **Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według typów rolniczych**

Wykres 18 pokazuje, że wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną jest wyższa od przeciętnego rocznego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej. Wynika to z faktu iż analizowane gospodarstwa są dużymi spółkami.

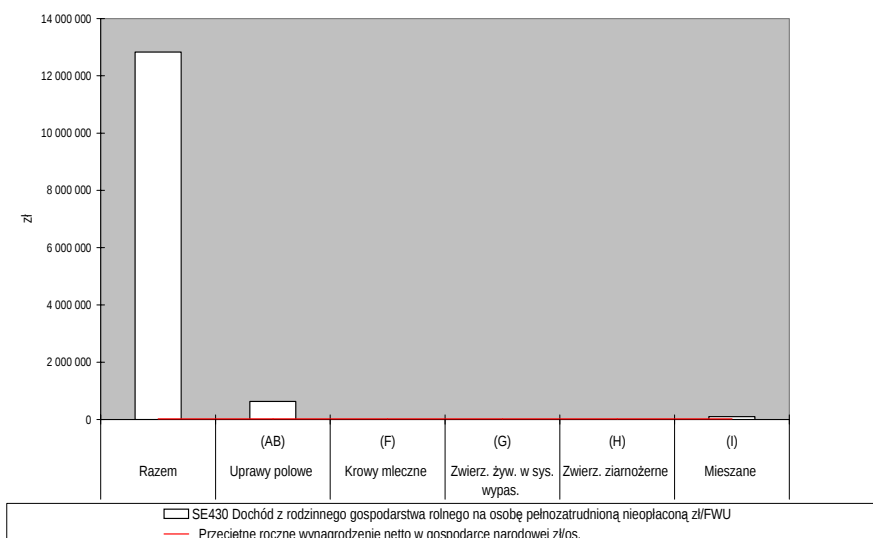
Wykres 18 **Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według typów rolniczych**

Z kolei Wykres 19 wskazuje, że dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego (DzRGR) na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą jest najmniejszy w gospodarstwach z mieszaną produkcją roślinną i zwierzęcą (wynosi 105 365 zł).

Wykres 19

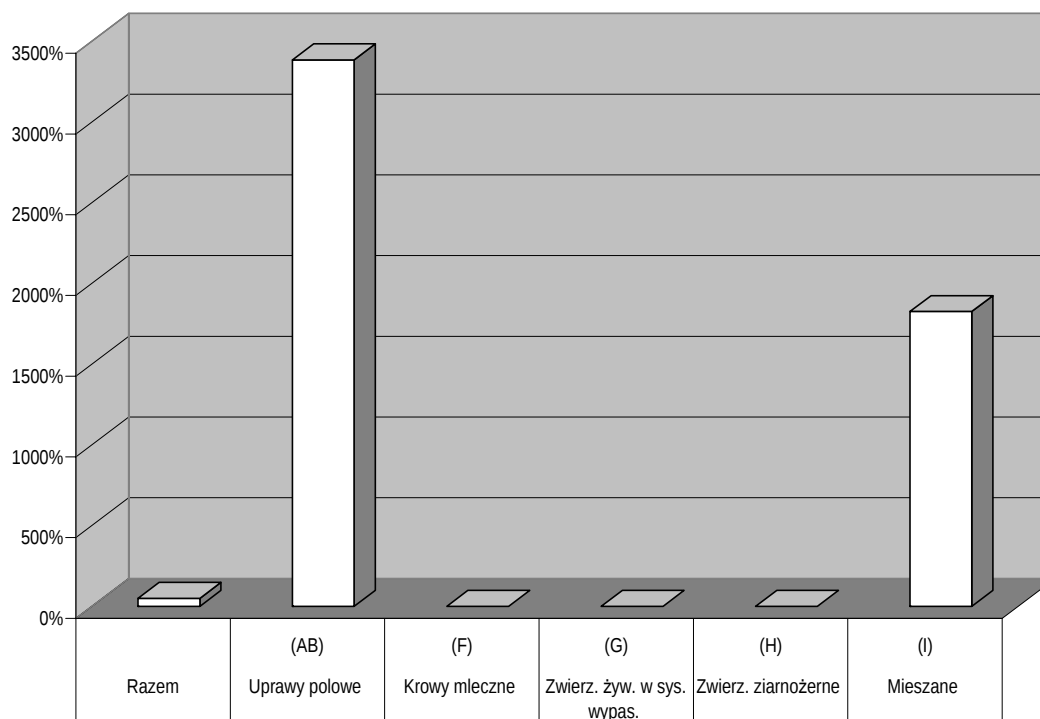
Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według typów rolniczych

Największy udział dopłat do działalności operacyjnej w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rodzinnego osiągnęły gospodarstwa specjalizujące się w uprawach polowych. Wynika to z faktu, iż gospodarstwa te dysponowały największą powierzchnią użytków rolnych, a główną składową dopłat do działalności operacyjnej jest jednolita płatność obszarowa (patrz: Wykres 3 i Wykres 20).

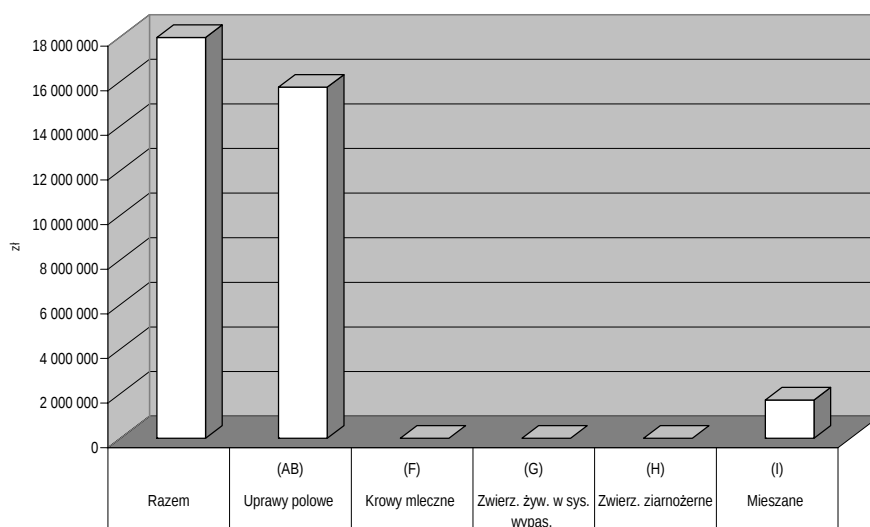
Wykres 20

Udział dopłat do działalności operacyjnej w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego według typów rolniczych

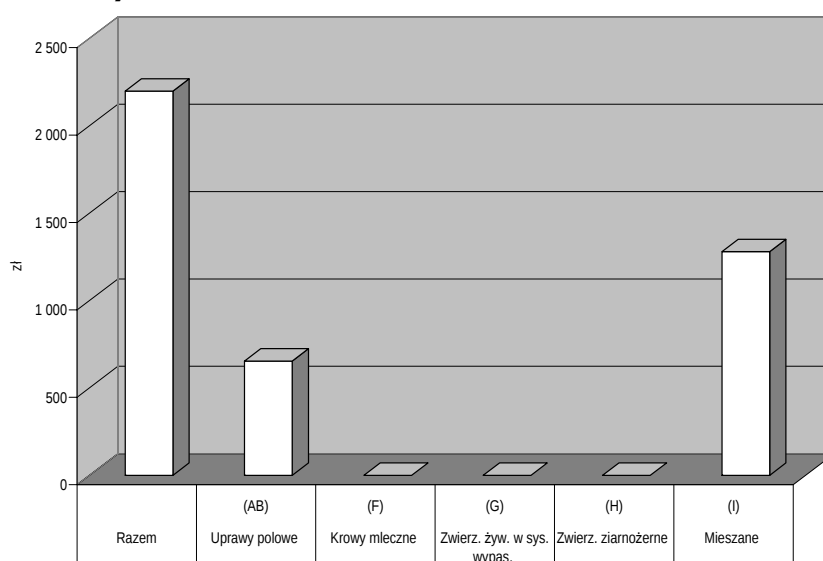
Wykres 21 wskazuje, że dochód pieniężny brutto na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą w typie AB jest najwyższy i wynosi 15 736 138 zł. W pozostałych gospodarstwach kształtuje się na poziomie około 1 717 928 zł.

Wykres 21 Przepływ gotówki (1) (dochód pieniężny brutto) na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą według typów rolniczych

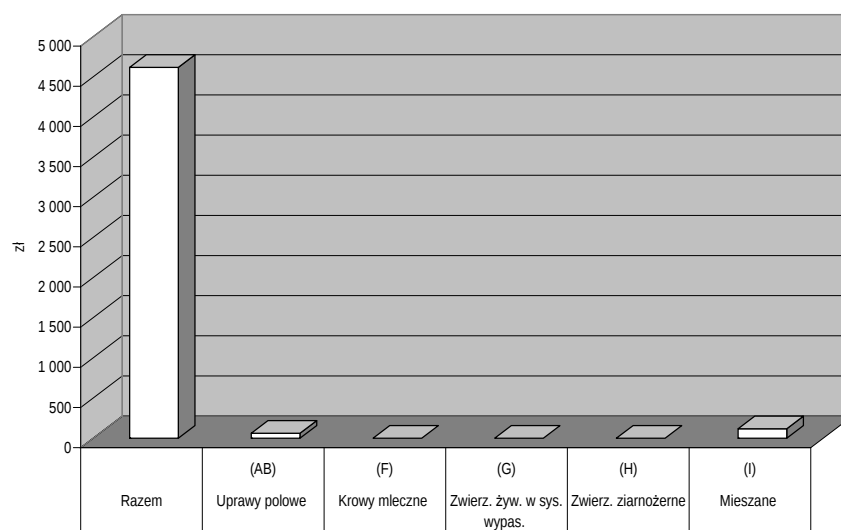
Analizując Wykres 22 i Wykres 23 obserwujemy, że wartość dodana netto na powierzchnię użytków rolnych jak i dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na powierzchnię użytków rolnych własnych są najwyższe w gospodarstwach z mieszaną produkcją roślinną i zwierzęcą.

Wykres 22 Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według typów rolniczych

Wykres 23

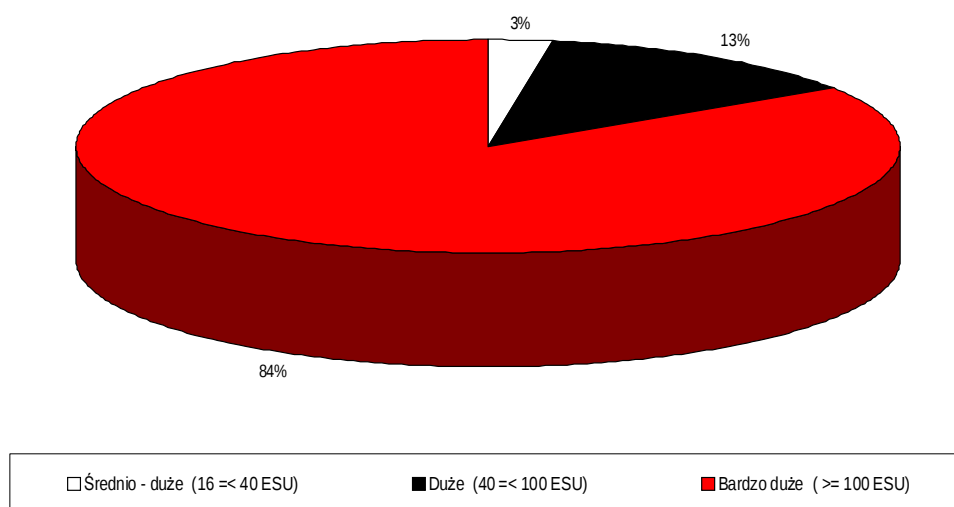
Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według typów rolniczych

1.4. Analiza wyników standardowych według klas wielkości ekonomicznej

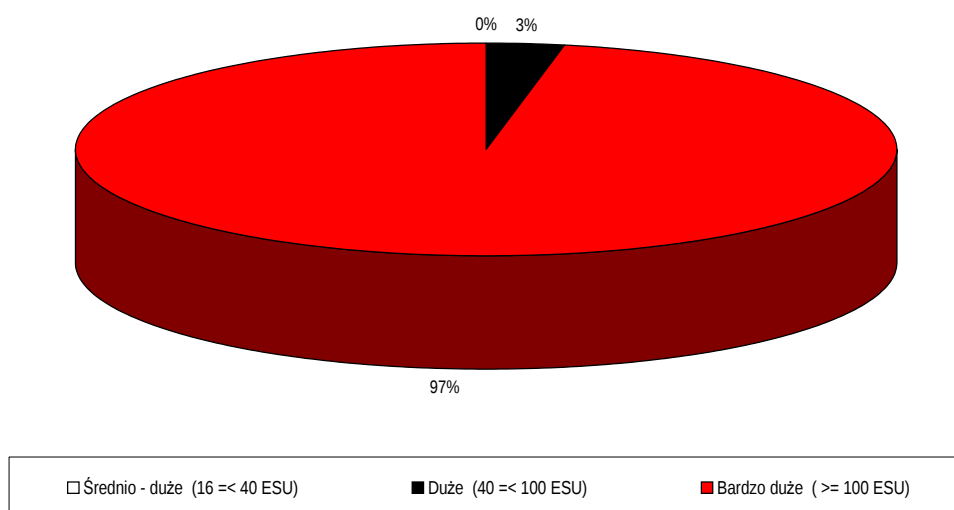
W zbiorze gospodarstw podzielonym na klasy pod względem wielkości ekonomicznej największą grupę stanowią gospodarstwa bardzo duże (o wielkości powyżej 100 ESU). W klasie gospodarstw dużych znalazło się 15 gospodarstw (patrz: Wykres 24). W pozostałych klasach wielkości ekonomicznej znalazło się mniej niż 15 gospodarstw, dlatego klasy te zostaną pominięte w dalszej analizie.

Wykres 24 Rozkład liczby gospodarstw rolnych według klas wielkości ekonomicznej

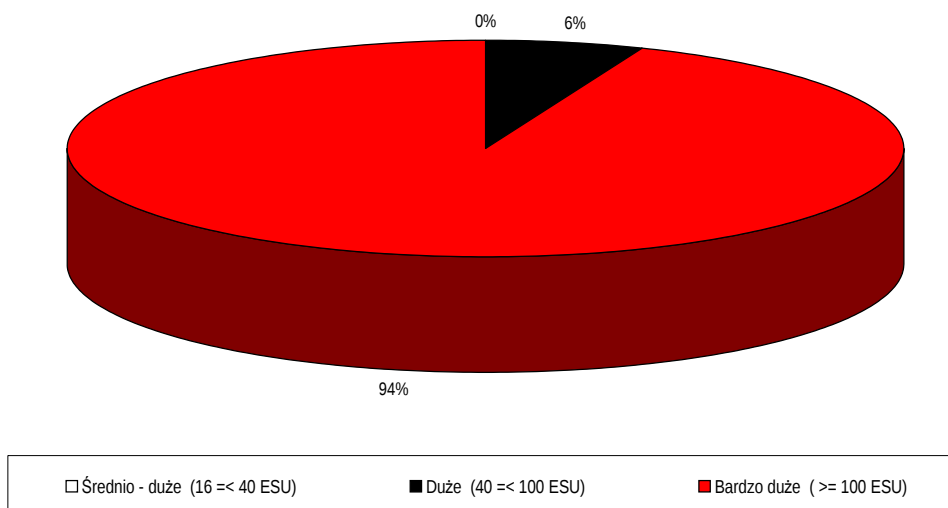
Biorąc pod uwagę obszar użytków rolnych zajmowanych przez poszczególne grupy gospodarstw najbardziej istotną grupą w zestawieniu są gospodarstwa bardzo duże (powyżej 100 ESU), które zajmują prawie 100% obszaru użytków (patrz: Wykres 25).

Wykres 25 Rozkład powierzchni użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej

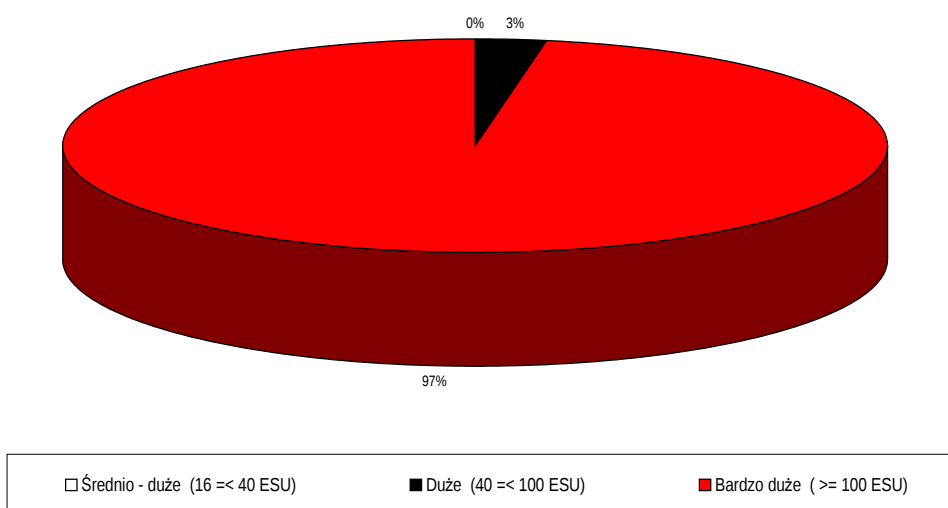
Rozkład pogłowia zwierząt wyrażonego w jednostkach przeliczeniowych zwierząt wskazuje na zdecydowaną przewagę gospodarstw bardzo dużych, gdzie skoncentrowane jest prawie 94% pogłowia (patrz: Wykres 26).

Wykres 26 Rozkład liczby zwierząt (w przeliczeniu na LU) według klas wielkości ekonomicznej

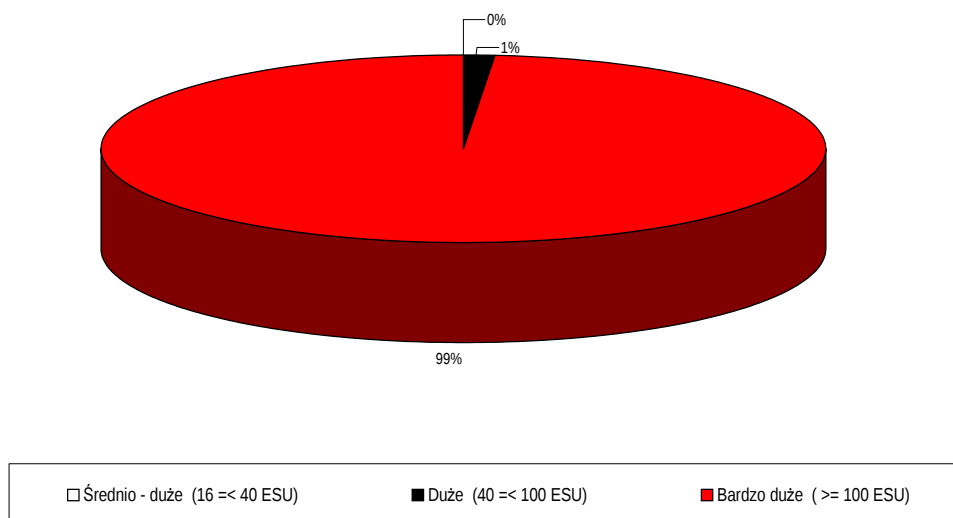
W przypadku rozkładu nakładów pracy określonych w AWU wiodącą rolę odgrywają gospodarstwa bardzo duże, które skupiają ponad 95% ogółu nakładów (patrz: Wykres 27).

Wykres 27 Rozkład liczby pełnozatrudnionych (w przeliczeniu na AWU) według klas wielkości ekonomicznej

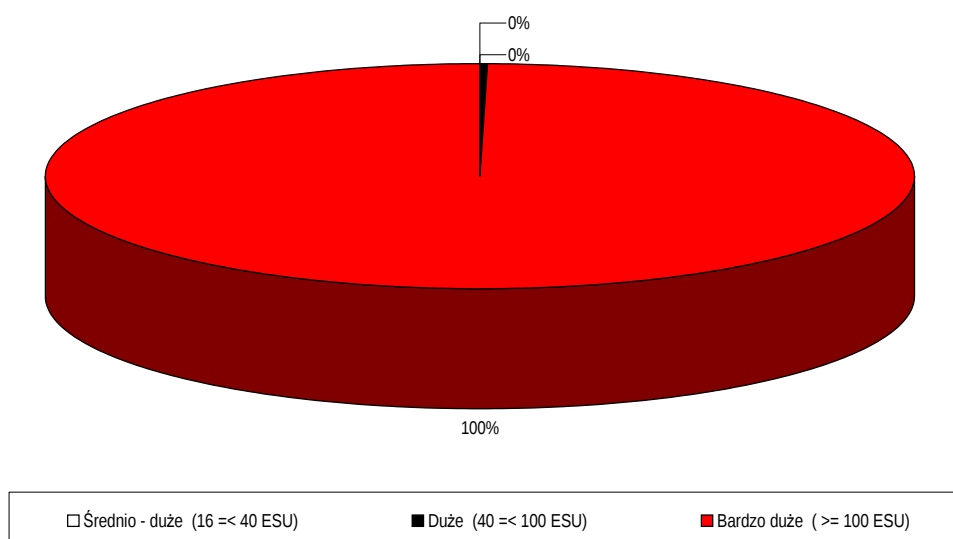

Ponieważ w wśród analizowanych gospodarstw dominującą grupę stanowią gospodarstwa bardzo duże (powyżej 100 ESU) ich udział w rozkładzie standardowej nadwyżki bezpośredniej jak i w rozkładzie wartości dodanej netto jest prawie 100% (patrz: Wykres 28 i Wykres 29).

Wykres 28 Rozkład standardowej nadwyżki bezpośredniej według klas wielkości ekonomicznej

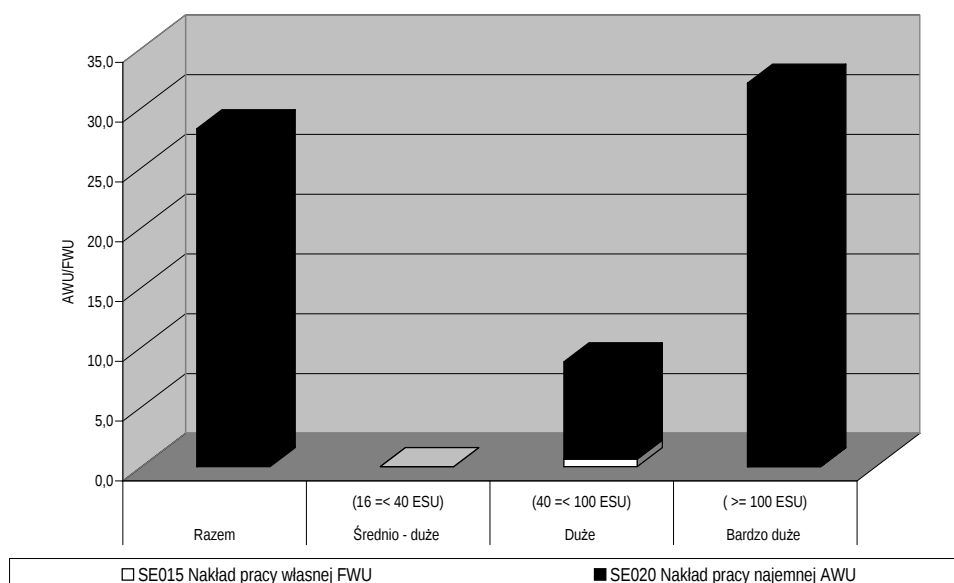

Wykres 29 Rozkład wartości dodanej netto według klas wielkości ekonomicznej

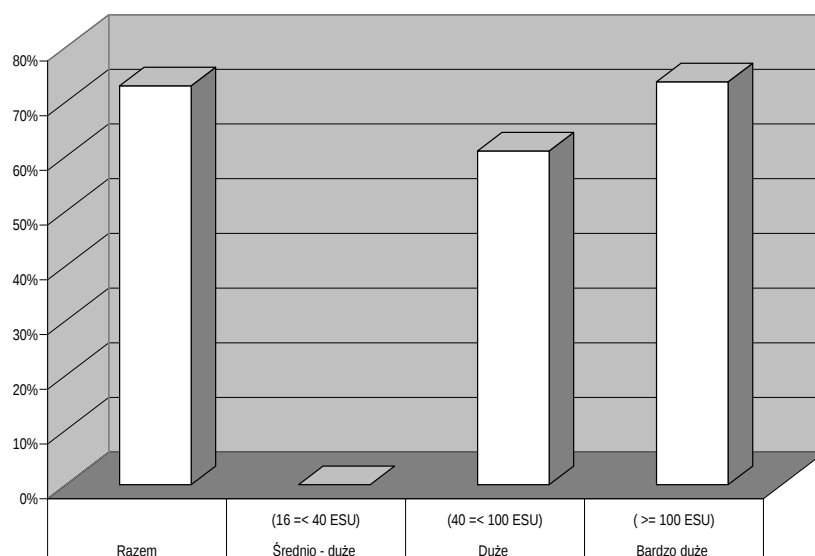
Poziom nakładów pracy rośnie wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej. Prawie wszystkie gospodarstwa opierają się na najmniejszej sile roboczej. Jedynie w gospodarstwach dużych (od 40 do 100 ESU) wykorzystanie własnej siły roboczej wynosi ok. 0,63 FWU (patrz: Wykres 30).

Wykres 30 Zasoby pracy na gospodarstwo oraz ich struktura według klas wielkości ekonomicznej

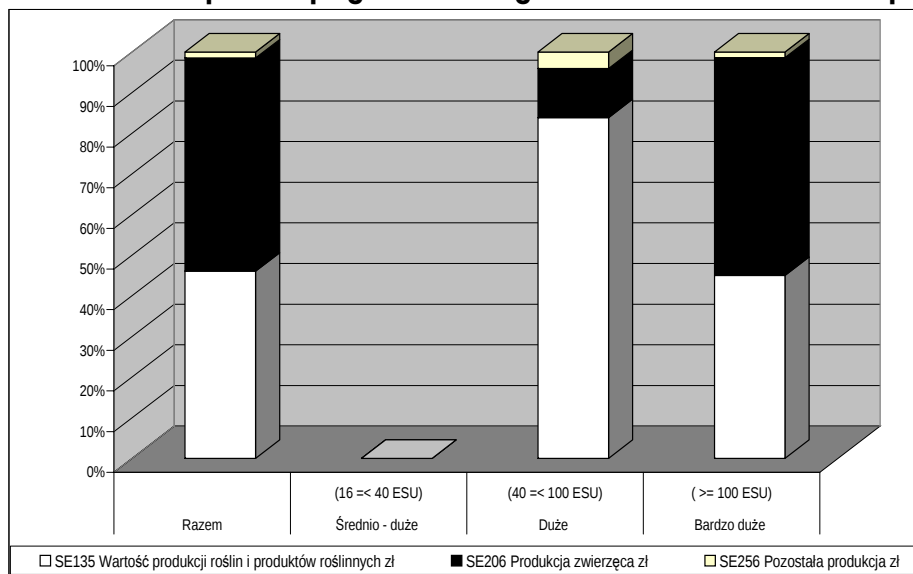
W strukturze własnościowej użytków rolnych dominują grunty dodzierżawione. Udział dzierżawy, zaprezentowany na poniższym wykresie, wynosi przeciętnie 70% ogółu powierzchni (patrz: Wykres 31).

Wykres 31 Udział dodzierżawionych użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej

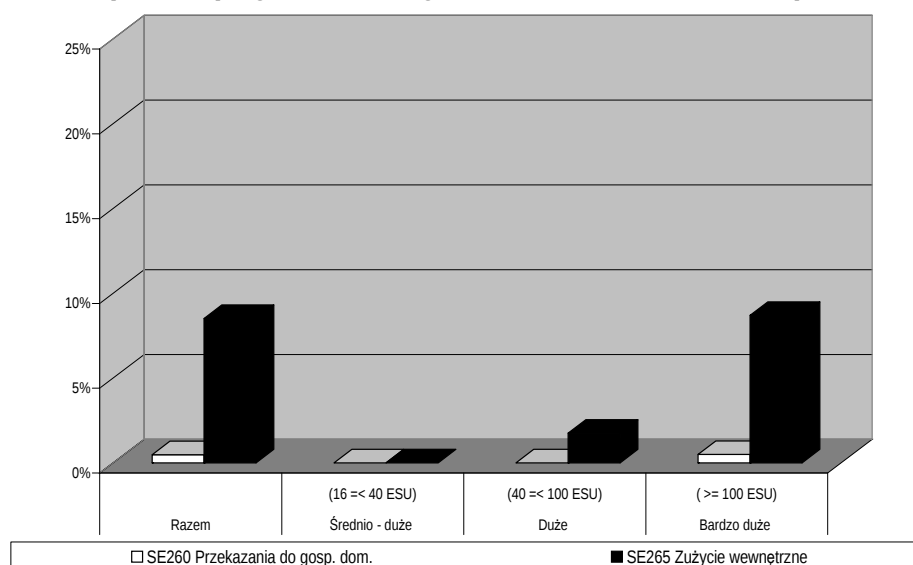
W gospodarstwach dużych dominujący udział w strukturze produkcji ma produkcja roślinna, a w gospodarstwach bardzo dużych produkcja roślinna i zwierzęca mają prawie 50% udział w strukturze produkcji. Skala pozostałej produkcji jest minimalna we wszystkich klasach wielkości ekonomicznej (patrz: Wykres 32).

Wykres 32 Struktura produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

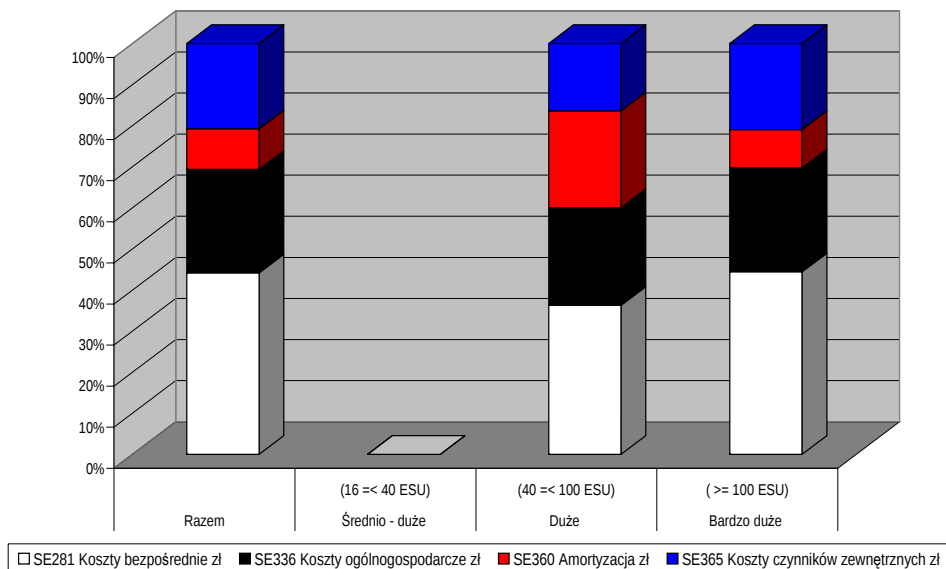
Zużycie wewnętrzne jest zdecydowanie większe w gospodarstwach bardzo dużych i stanowi 8,7% w strukturze produkcji ogółem (patrz: Wykres 33).

Wykres 33 Udział przekazania do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

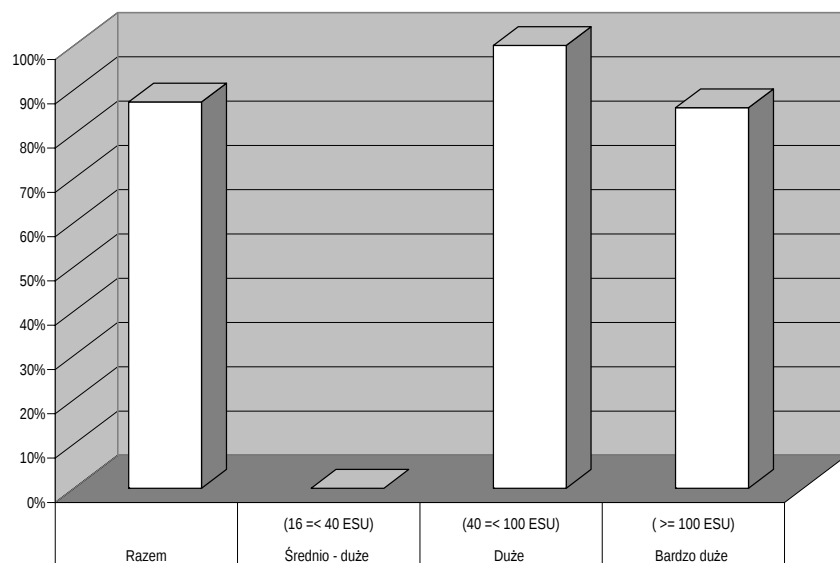
Zgodnie z oczekiwaniami w strukturze kosztów ogółem koszty bezpośrednie rosną wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej. Jest to związane ze zmniejszającym się udziałem kosztów ogólnogospodarczych w miarę wzrostu skali gospodarowania. Rośnie również udział kosztów czynników zewnętrznych co może odzwierciedlać dodzierżawę ziemi (patrz: Wykres 31) lub wskazywać na większe obciążenie najmem pracy czy odsetkami. Podobnie jest z amortyzacją, której udział w kosztach maleje wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej (patrz: Wykres 34).

Wykres 34 **Struktura kosztów ogółem według klas wielkości ekonomicznej**

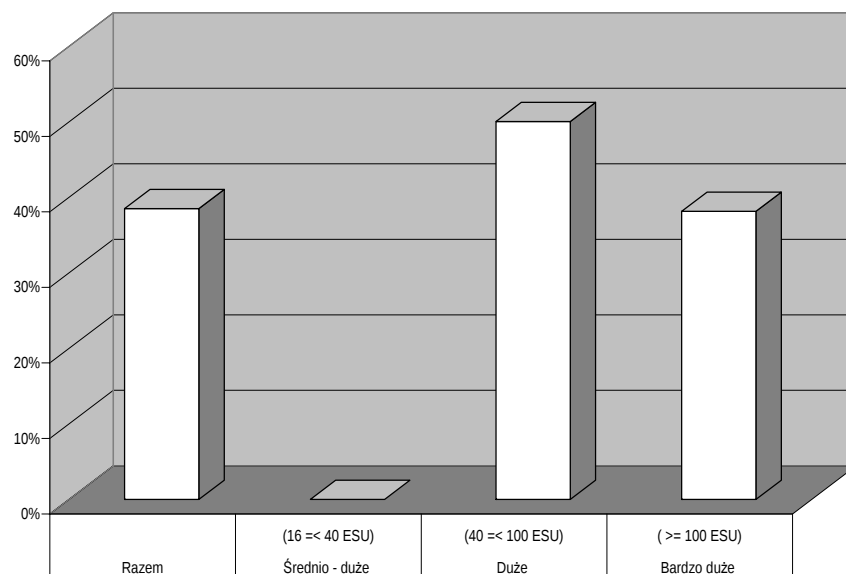
Udział kosztów ogółem w produkcji ogółem w gospodarstwach bardzo dużych oscyluje około 85%. W gospodarstwach dużych koszty przekroczyły wartość produkcji ogółem (patrz: Wykres 35).

Wykres 35 **Udział kosztów ogółem w produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej**

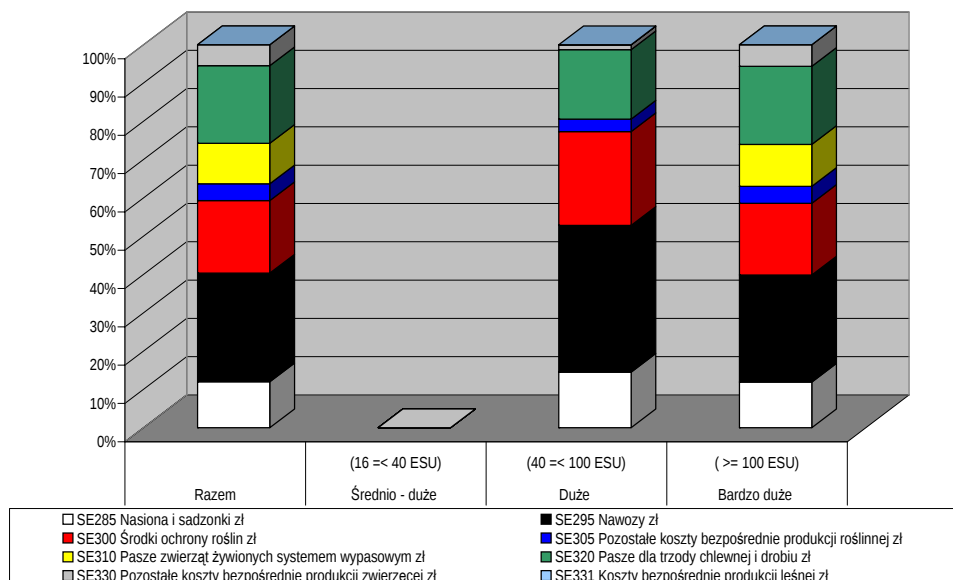
Udział kosztów bezpośrednich w wartości produkcji ogółem maleje wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej (patrz: Wykres 36).

Wykres 36 Udział kosztów bezpośrednich w produkcji ogółem według klas wielkości ekonomicznej

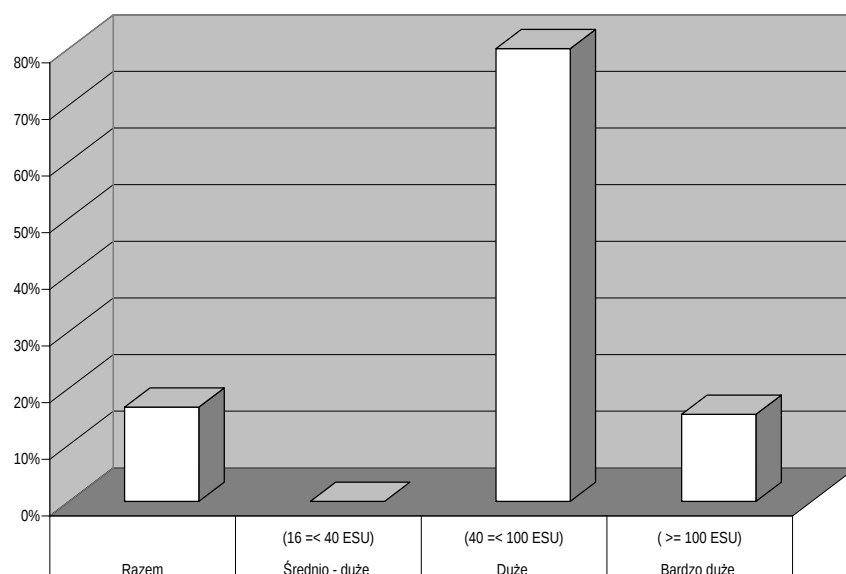
Najważniejszą pozycję w strukturze kosztów bezpośrednich, niezależnie od wielkości ekonomicznej gospodarstwa, stanowią koszty nawozów. Na kolejnym miejscu znalazły się koszty środków ochrony roślin oraz koszty pasz dla trzody chlewnej i drobiu (patrz: Wykres 37).

Wykres 37 Struktura kosztów bezpośrednich według klas wielkości ekonomicznej

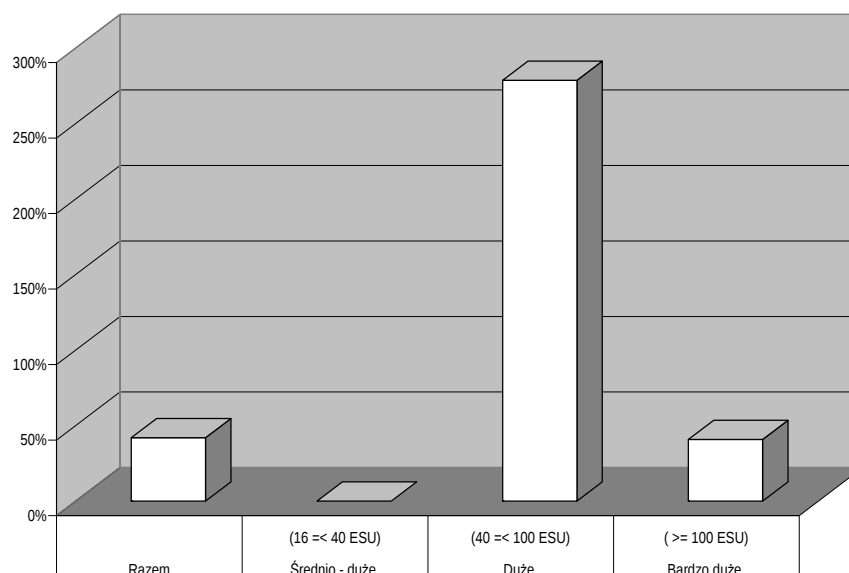
Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto wykazuje tendencję malejącą wraz ze wzrostem wielkości ekonomicznej gospodarstwa. Udział procentowy wynosi dla gospodarstw dużych prawie 80% natomiast dla gospodarstw bardzo dużych (powyżej 100 ESU) 15% (patrz: Wykres 38).

Wykres 38 **Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według klas wielkości ekonomicznej**

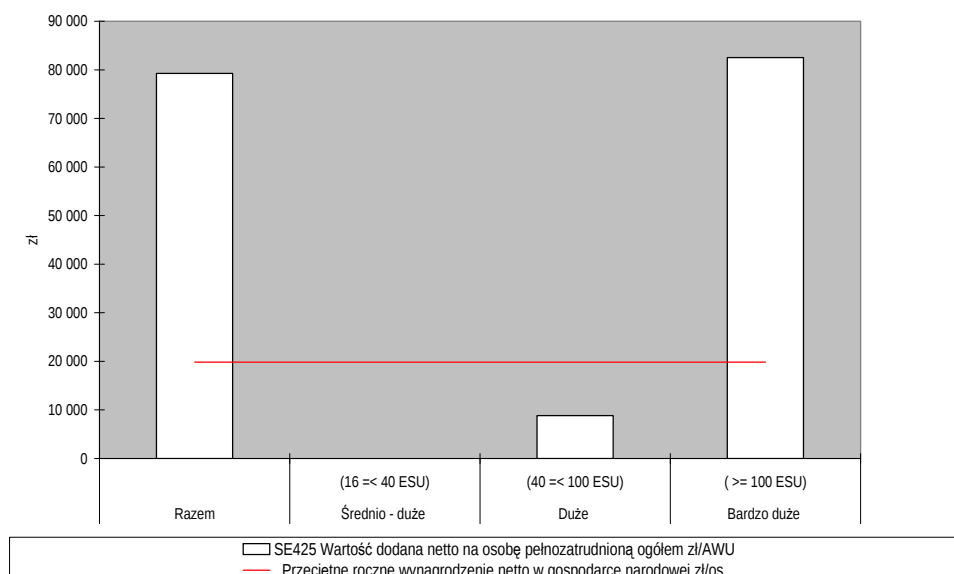
W analizie udziału kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto szczególną uwagę zwracają gospodarstwa duże (powyżej 100 ESU). Udział ten znacznie przewyższa wartość dodaną netto. Oznacza to zbyt intensywne wykorzystanie czynników zewnętrznych, przede wszystkim pracy najemnej, ale również kredytów (koszty odsetek) (patrz: Wykres 39).

Wykres 39 **Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według klas wielkości ekonomicznej**

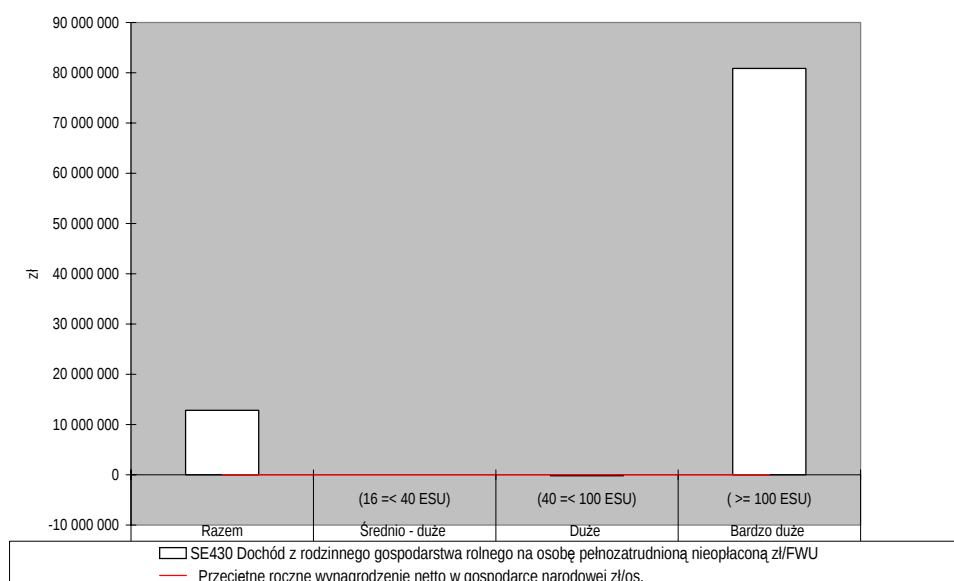
W gospodarstwach bardzo dużych wartość dodana netto wypracowana w rolnictwie przez osobę pełnozatrudnioną przekraczała przeciętne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej. Natomiast w gospodarstwach dużych wartość ta była znacznie niższa (patrz: Wykres 40).

Wykres 40 Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas wielkości ekonomicznej

Podobną sytuację jak w przypadku wartości dodanej netto w przeliczeniu na osobę pełnozatrudnioną można zaobserwować podczas analizy rozkładu dochodu z gospodarstwa rolnego przypadającego na osobę pełnozatrudnioną, nieopłaconą. W grupie gospodarstw bardzo dużych (powyżej 100 ESU) dochód na pełnozatrudnionego członka rodziny wypracowany przez gospodarstwo jest kilkunastokrotnie większy niż przeciętne wynagrodzenie netto w gospodarce narodowej (patrz: Wykres 41).

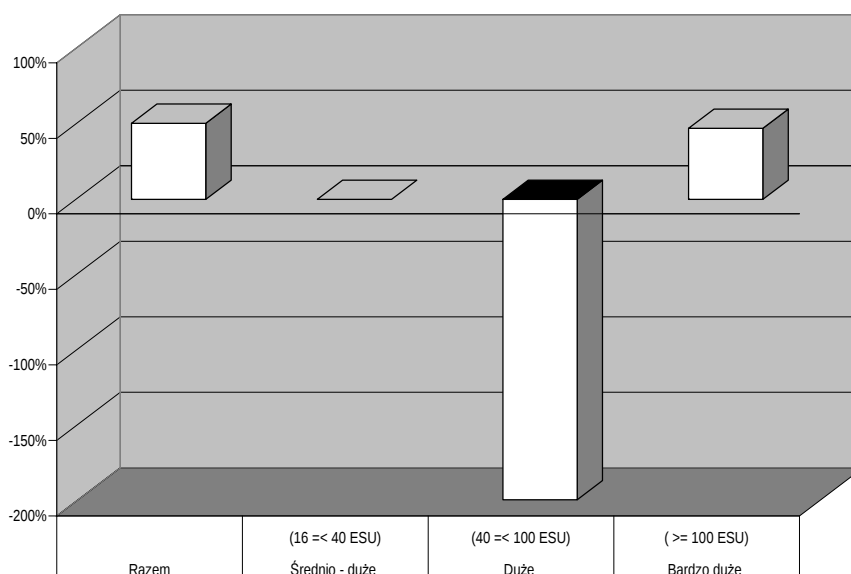
Wykres 41 Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas wielkości ekonomicznej

Największy udział dopłat w dochodzie (47%) występuje w gospodarstwach bardzo dużych. Ujemny udział dopłat w gospodarstwach dużych wynika z ujemnego dochodu (patrz: Wykres 42).

Wykres 42

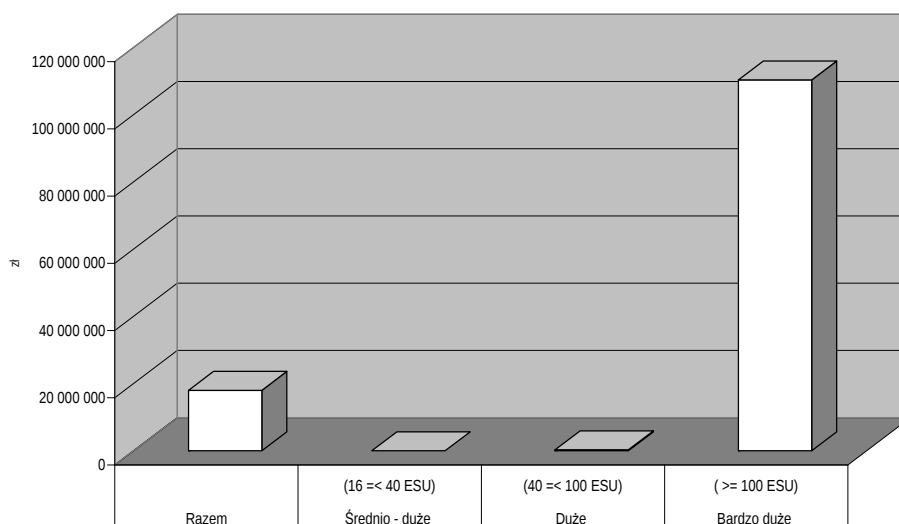
Udział dopłat do działalności operacyjnej w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego według klas wielkości ekonomicznej

Przepływ gotówki 1 (Dochód pieniężny brutto) na osobę pełnozatrudnioną, nieopłaconą wykazuje identyczną tendencję jak miało to miejsce w przypadku wartości dodanej netto na jednego pełnozatrudnionego oraz dochodu z gospodarstwa rolnego przypadającego na osobę pełnozatrudnioną, nieopłaconą – rośnie w miarę wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstwa (patrz: Wykres 43).

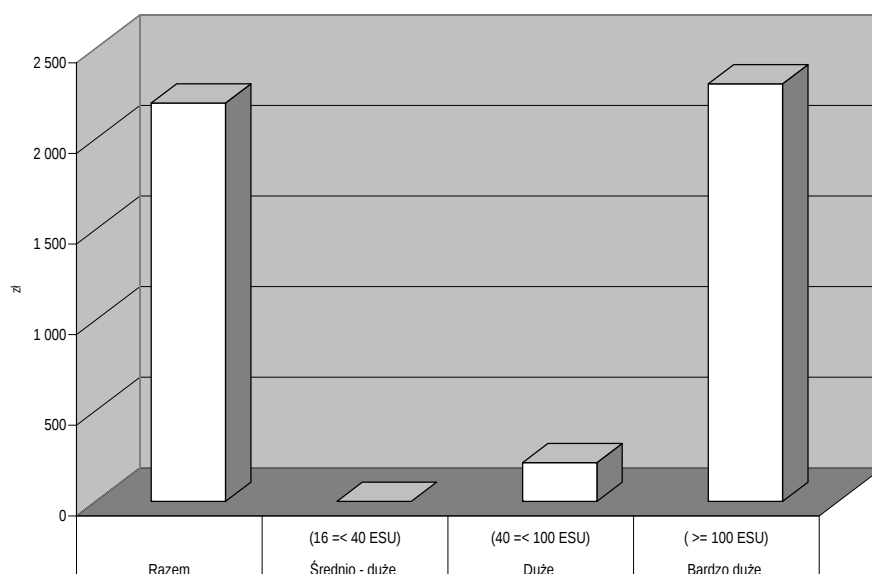
Wykres 43

Przepływ gotówki (1) (dochód pieniężny brutto) na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą według klas wielkości ekonomicznej

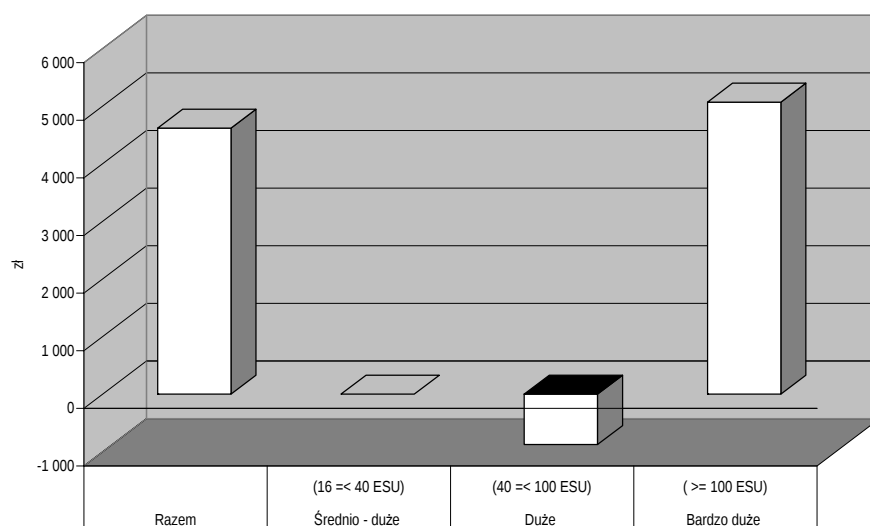
Wartość dodana netto przypadająca na jeden hektar użytków rolnych pozwala określić efektywność gospodarowania w danej grupie gospodarstw, bez uwzględnienia obciążeń wynikających z wykorzystania czynników zewnętrznych. Wartość ta rośnie w miarę wzrostu wielkości ekonomicznej gospodarstw i w przypadku gospodarstw dużych (od 40 do 100 ESU) wynosi 213 zł/ha, a gospodarstw bardzo dużych 2304 zł/ha (patrz: Wykres 44).

Wykres 44 Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej

W przypadku dochodu z rodzinnego gospodarstwa rolnego przypadającego na jeden hektar własnych użytków rolnych powtarza się schemat zawarty na wykresie poprzednim. Różnica dotyczy przede wszystkim gospodarstw dużych, które w tej kategorii osiągają najgorsze, ujemne wyniki – 875 zł/ha (patrz: Wykres 45).

Wykres 45 Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według klas wielkości ekonomicznej

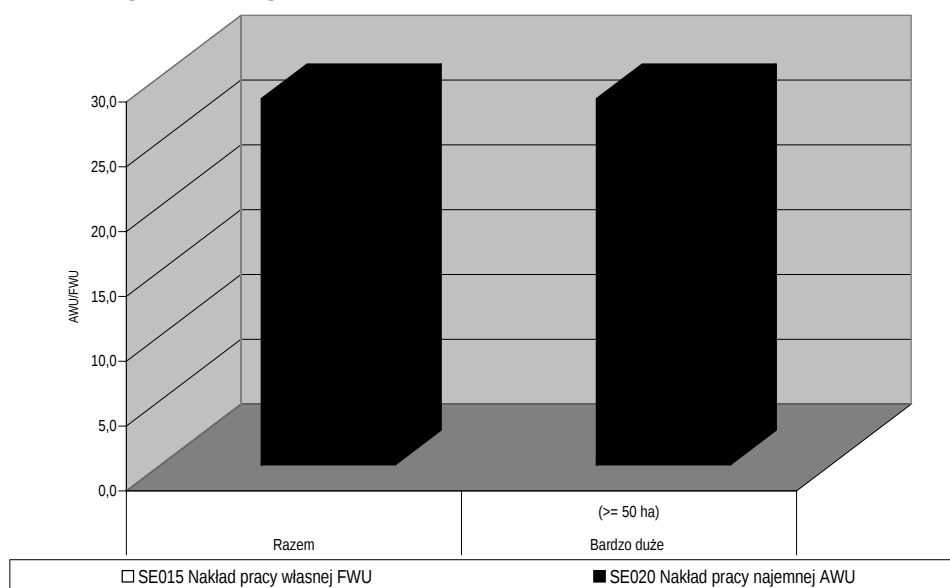

1.5. Analiza wyników standardowych według klas powierzchni użytków rolnych

W analizowanym zbiorze gospodarstw pogrupowanych według klas obszarowych wszystkie gospodarstwa znalazły się w klasie powierzchni użytków rolnych bardzo duże (powyżej 50 ha).

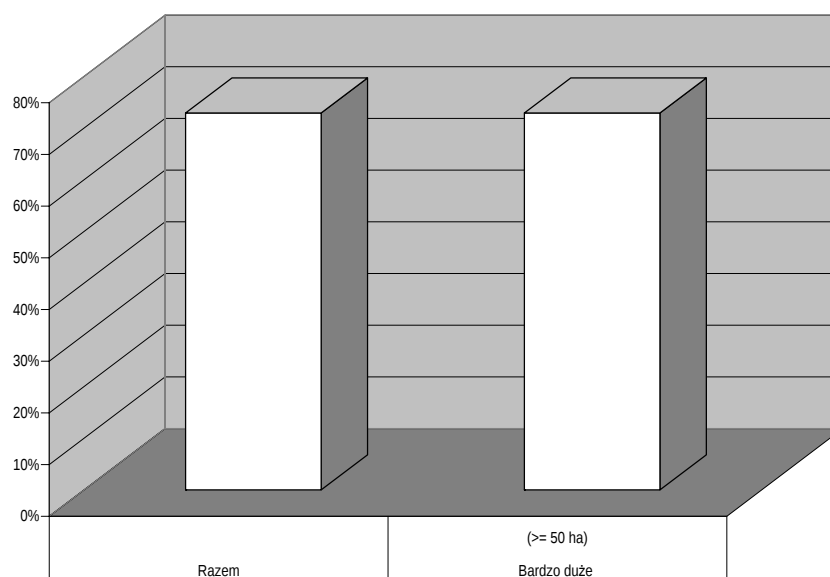
Struktura zasobów pracy (stosunek pracy własnej do obcej) dostarcza interesujących spostrzeżeń (patrz: Wykres 46): wszystkie gospodarstwa bazują wyłącznie na pracy najemnej.

Wykres 46 Zasoby pracy na gospodarstwo oraz ich struktura według klas powierzchni użytków rolnych

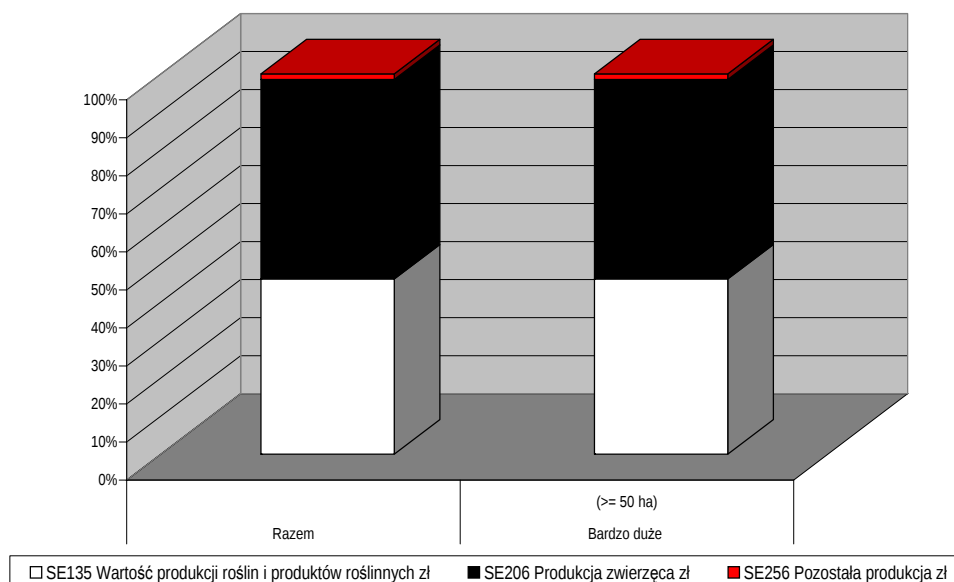
Analiza udziału dodzierżawionej ziemi przez największe obszarowo gospodarstwa wyraźnie wskazuje, że bazują one na obcych środkach trwałych (patrz: Wykres 47).

Wykres 47 Udział dodzierżawionych użytków rolnych według klas powierzchni użytków rolnych

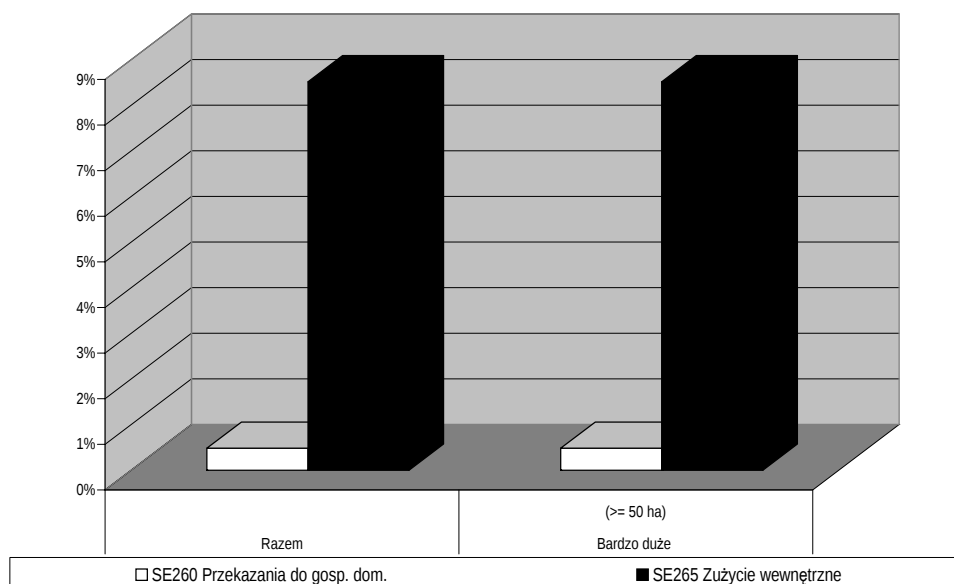
Analiza struktury produkcji wykazuje, że produkcja roślinna i produkcja zwierzęca stanowią po ok. 50% (patrz: Wykres 48). Natomiast pozostała produkcja ma bardzo marginalne znaczenie.

Wykres 48 **Struktura produkcji ogółem według klas powierzchni użytków rolnych**

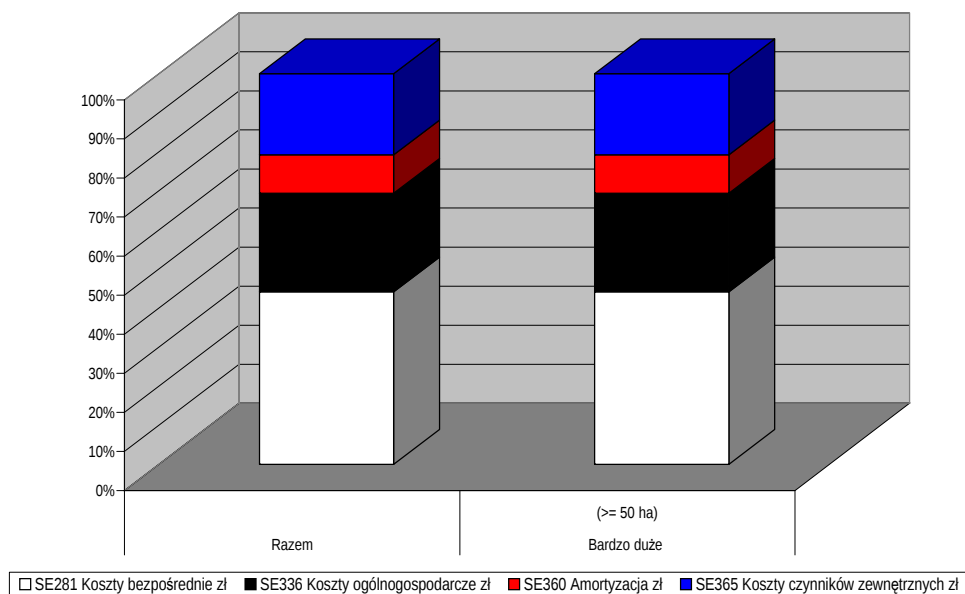
Interesujących wniosków dostarcza także analiza udziału przekazania do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w wartości produkcji ogółem (patrz: Wykres 49). Udział przekazania stanowi zaledwie 0,5%, a udział zużycia wewnętrznego ok. 8,5%.

Wykres 49 **Udział przekazania do gospodarstwa domowego oraz zużycia wewnętrznego w produkcji ogółem według klas powierzchni użytków rolnych**

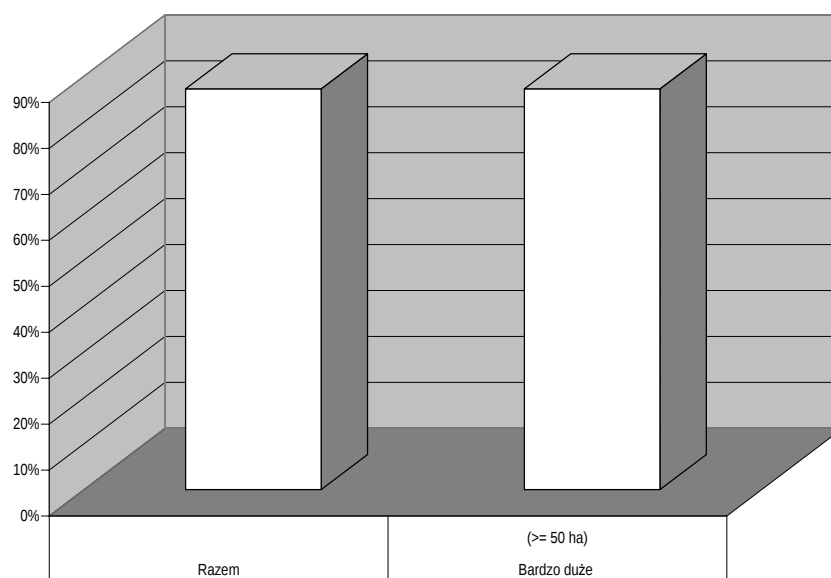
Analizując strukturę kosztów ogółem można zauważyć, że największy udział w strukturze kosztów mają koszty bezpośrednie, najmniejszy amortyzacja (patrz: Wykres 50).

Wykres 50 **Struktura kosztów ogółem według klas powierzchni użytków rolnych**

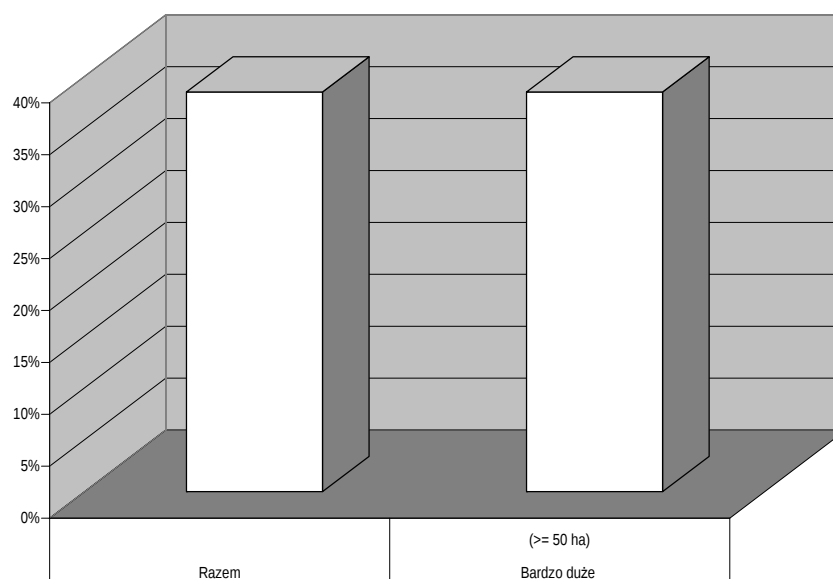
Udział kosztów ogółem w produkcji ogółem (produktywność kosztów) wynosi 87% (patrz: Wykres 51).

Wykres 51 **Udział kosztów ogółem w produkcji ogółem według klas powierzchni użytków rolnych**

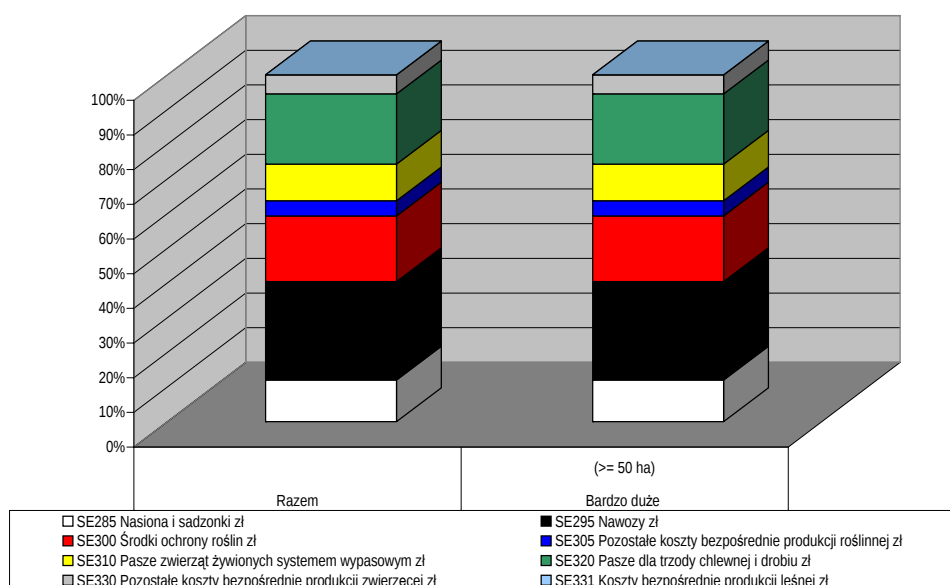
Udział kosztów bezpośrednich w produkcji ogółem (patrz: Wykres 52) wynosi ponad 38%.

Wykres 52 **Udział kosztów bezpośrednich w produkcji ogółem według klas powierzchni użytków rolnych**

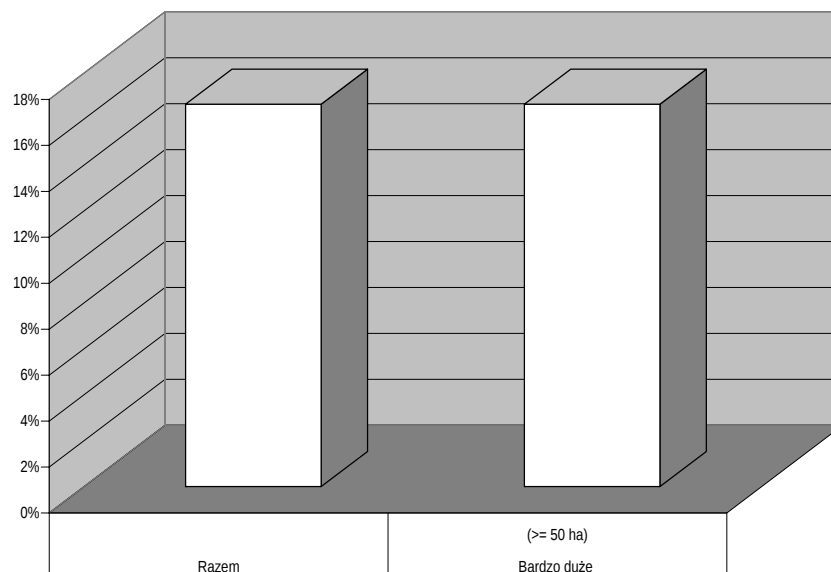
Analiza struktury kosztów bezpośrednich (patrz: Wykres 53) potwierdza wszystkie dotychczasowe obserwacje: wysoki udział kosztu nawozów i środków ochrony roślin oraz duży udział kosztu pasz dla trzody i drobiu.

Wykres 53 **Struktura kosztów bezpośrednich według klas powierzchni użytków rolnych**

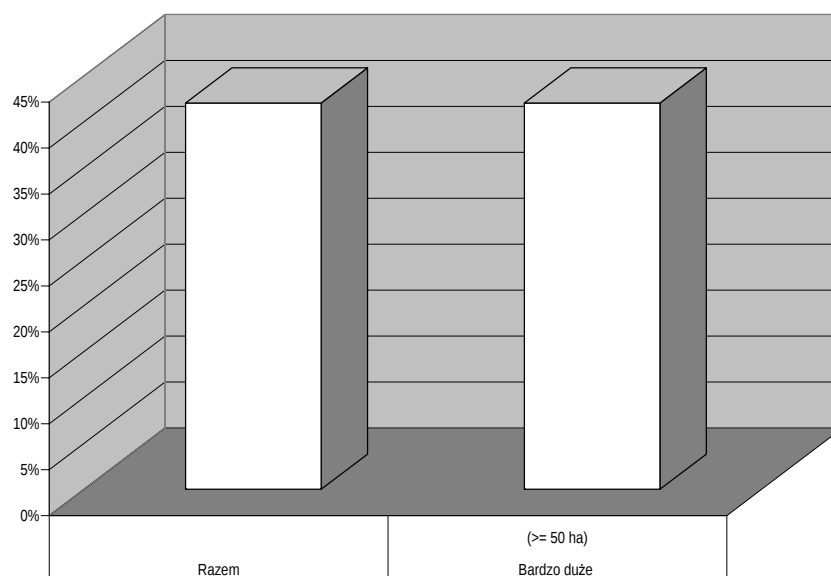
Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto wynosi ponad 16% (patrz: Wykres 54).

Wykres 54 Udział amortyzacji w wartości dodanej brutto według klas powierzchni użytków rolnych

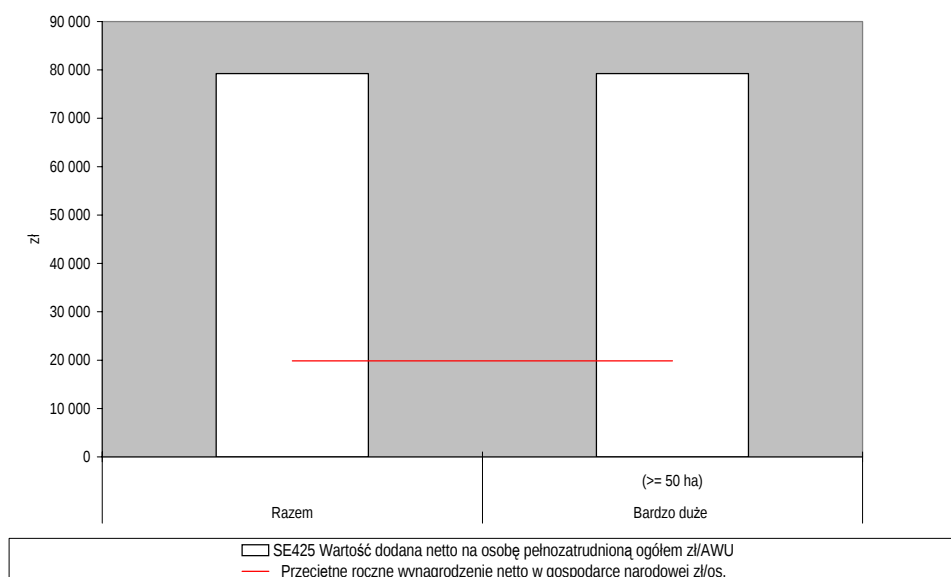
Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto wynosi 42% (patrz: Wykres 55).

Wykres 55 Udział kosztów czynników zewnętrznych w wartości dodanej netto według klas powierzchni użytków rolnych

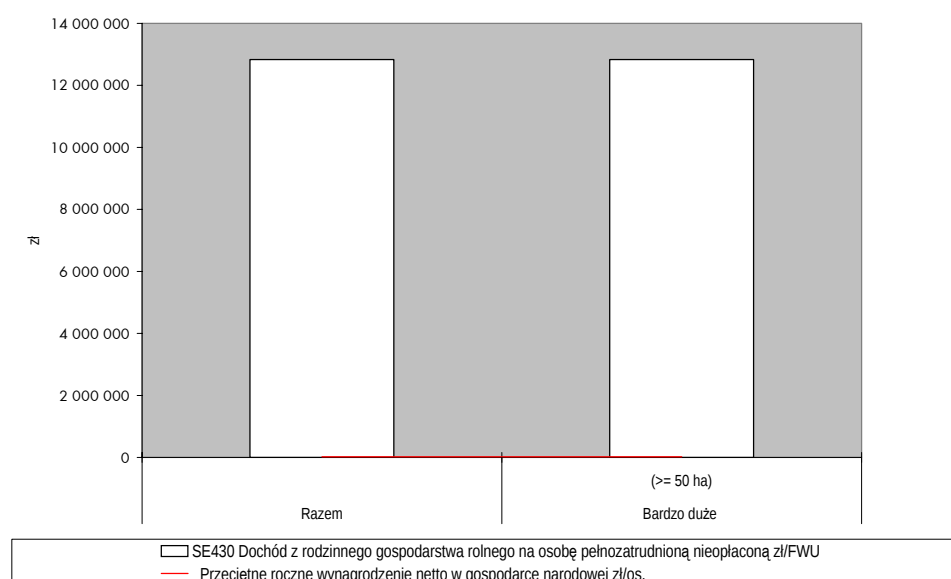

Analizując WDN oraz DzRGR w odniesieniu do zasobów pracy (jednocześnie porównując do przeciętnego rocznego wynagrodzenia netto w gospodarce narodowej) obserwujemy, że wszystkie analizowane gospodarstwa gwarantują dochody wyższe niż dochód parytetowy (patrz: Wykres 56 oraz Wykres 57). Nie należy jednak zapominać, skąd bierze się ten dochód. Otóż decydują o tym dopłaty – to bardzo symptomatyczny efekt członkostwa Polski w UE (patrz: Wykres 58).

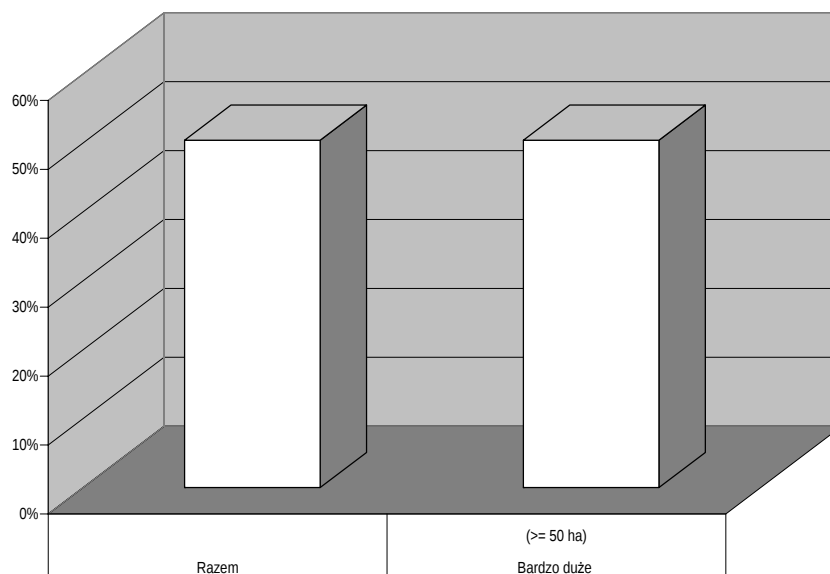
Wykres 56 Wartość dodana netto na osobę pełnozatrudnioną w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas powierzchni użytków rolnych

Wykres 57 Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą w porównaniu z przeciętnym rocznym wynagrodzeniem netto w gospodarce narodowej według klas powierzchni użytków rolnych

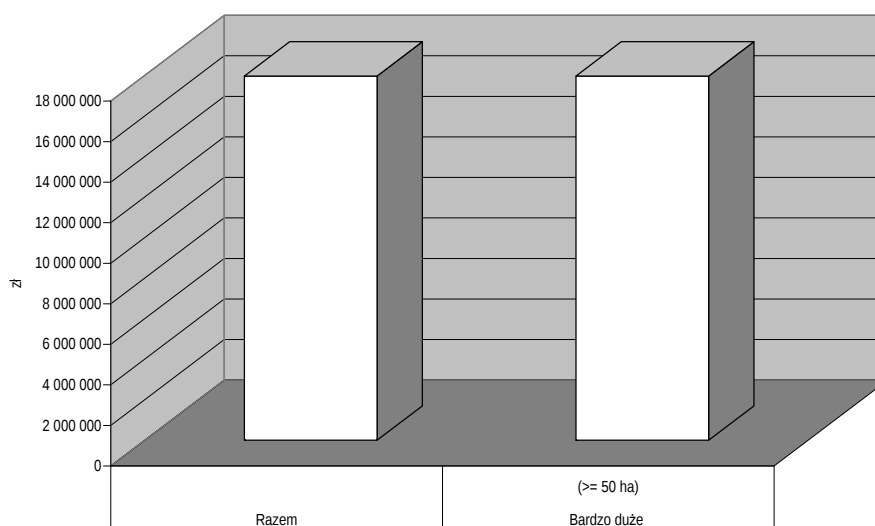

Wykres 58 **Udział dopłat ogółem w dochodzie z rodzinnego gospodarstwa rolnego według klas powierzchni użytków rolnych**

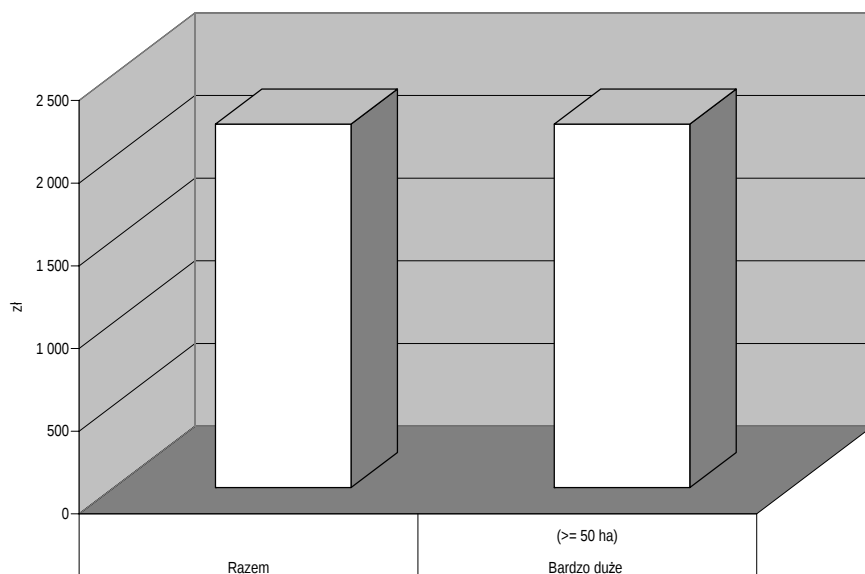
Analiza przepływu gotówki (1) (dochodu pieniężnego brutto) potwierdza, iż wysoka powierzchnia gospodarstwa umożliwia wypracowanie nadwyżki, którą można spożytkować np. w postaci inwestycji (patrz: Wykres 59).

Wykres 59 **Przepływ gotówki (1) (dochód pieniężny brutto) na osobę pełnozatrudnioną nieopłaconą według klas powierzchni użytków rolnych**

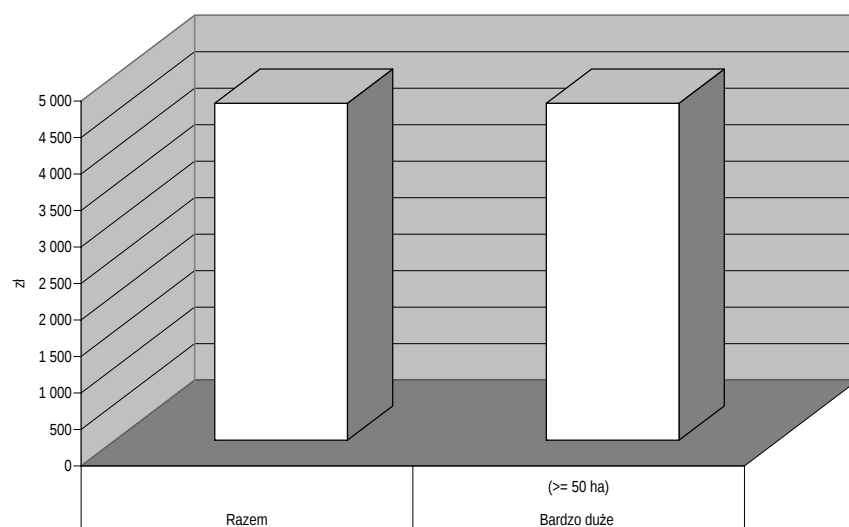

Podobne tendencje można zaobserwować analizując WDN oraz DzRGR na 1 ha powierzchni użytków rolnych (patrz: Wykres 60 oraz Wykres 61).

Wykres 60 **Wartość dodana netto na 1 ha powierzchni użytków rolnych według klas powierzchni użytków rolnych**

Wykres 61 **Dochód z rodzinnego gospodarstwa rolnego na 1 ha powierzchni własnych użytków rolnych według klas powierzchni użytków rolnych**

1.6. Podsumowanie

Przeprowadzona uproszczona analiza graficzna wybranych parametrów dotyczących wyników gospodarstw z osobowością prawną uczestniczących w Polskim FADN w 2006 roku, wskazuje na występowanie dużego zróżnicowania pomiędzy grupami tworzonymi według zastosowanych trzech kryteriów grupowania.

Analiza ukazała ponadto istnienie wyraźnych różnic pomiędzy wynikami obliczonymi dla gospodarstwa średniego i wynikami określonej grupy gospodarstw rolnych, utworzonej według użytych kryteriów grupowania. Znacząco różne wyniki średniego gospodarstwa od wyników poszczególnych grup gospodarstw, nakazują konieczność śledzenia i analizy sytuacji ekonomicznej różnych grup gospodarstw. Wnioski wyprowadzane tylko na podstawie wyników średnich z całego zbioru gospodarstw nie są adekwatne dla znaczącego segmentu gospodarstw rolnych należących do pola obserwacji Polskiego FADN.

Ukazane zróżnicowanie wyników poszczególnych grup gospodarstw, potwierdza zasadność wykorzystywania danych FADN dla oceny i do kreowania Wspólnej Polityki Rolnej.

1.7. Wnioski

1. Analizowana grupa gospodarstw z osobowością prawną jest dość jednorodna: są to gospodarstwa bardzo duże pod względem ekonomicznym i obszarowym. W badaniach znalazło się tylko 114 obiektów, tak mało liczna grupa nie pozwala na przeprowadzenie dogłębnej analizy tychże gospodarstw w Polsce.
2. Zaobserwowane różnice w parametrach wynikowych analizowanych grup gospodarstw rolnych nakazują konieczność przeprowadzania pogłębionych analiz statystycznych w badaniach strukturalnych gospodarstw rolnych.

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Druk i oprawa: Dział Wydawnictw IERiGŻ-PIB